National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
Aug 21 1979
ACQUISITIONS SECTION
SECTION DES ACQUISITIONS

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

RAHVUSVAHELINE LASTE AASTA

Nr. 58 (2597) XXVIII aastakäik | Neljapäeval, 2. augustil 1979 — Thursday, August 2, 1979 | Üksiknumbri hind 40 centi

„Globe and Mail" nõuab:

Peaminister peab andma deklaratsiooni kodakondsuse küsimuses

Ajaleht ütleb oma juhtkirjas, et kanadalastele pealesurutud N. Liidu kodakondsus on vastuvõtmatu

Toronto suur hommikuleht „Globe and Mail" on pühendanud N. Liidu uuele kodakondsuse seadusele, mis surub oma kodakondsuse peale ka ühele grupile Kanada kodanikele, möödunud teisipäeval pikema juhtkirja. Ajaleht mainib, et nõukogude uus kodakondsuse seadus tembeldab endised N. Liidu kodanikud, kes on juba aastaid elanud välismaailmas ning saanud teise riigi kodakondsuse, ikka veel nõukogude kodanikeks ning arvestab vägivaldselt nõukogude kodanikeks ka selliste isikute lapsi.

„Globe and Mail" mainib, et Kanada välisministeeriumi nõuande kohaselt peaksid kõik kanadalased, kes külastavad N. Liitu, enne Kanadas asuvates nõukogude konsulaatides selgitama, milline on nende staatus N. Liidu seaduste järele. Kuid see nõuanne ei aita neid kanadalasi, keda N. Liit peab oma kodanikeks.

Kanada ja N. Liidu vahel on sõlmitud 1967. aastal kokkulepe, mis käsitab ainult N. Liitu külastava isiku kodankondsuse küsimuse tõlgendamist. Kokkuleppe põhjal lubatakse isikul N. Liidu territooriumilt lahkuda kui tõlgendamisel tekivad erinevad seisukohad.

See kokkulepe ei kindlusta aga isikule lahkumise võimalusi kui venelased tõstavad tema vastu teisi süüdistusi.

„Globe and Mail" rõhutab eriti, et N. Liidu seadused on iseasi ja nende tõlgendamine on teine asi. Stalini endine põhiseadus, mis rakendati 1936. aastal oli kirja pandult võrdlemisi liberaalne dokument kuid kurb on vaadata kuidas venelased käsitavad inimõiguste küsimusi.

Ajalehe juhtkiri leiab oma lõpukokkuvõttes, et kui vaikne diplomaatia ei aita, nagu seda võib konstateerida praegusel juhul, siis Kanada võib ja peab deklareerima avalikult ja jõuliselt peaministri suu läbi, et Kanada ei saa aktsepteerida Kanada kodanikele pealesurutud soovimatut N. Liidu kodakondsust.

Kas see muudab N. Liidu hoiakut või mitte, jääb küsimuseks, kuid selline Kanada seisukoht kinnitab ühele olulisele kanadalaste grupile, et valitsus saab aru ja jagab nende muresid ning teeb kõik mis tema võimuses oma kodanike õiguste kaitsmiseks.

SUVI

Carter lubab piirata õlikompaniide profiite

WASHINGTON — Ühendriikide president Carter andis möödunud neljapäeval Valges Majas pooletunnilise pressikonverentsi, mille sissejuhatavas osas ta lühidalt selgitas oma uut energiaprogrammi ja vastas pärast seda ajakirjanike küsimustele. President kinnitas, et ta teeb kõik, mis tema võimuses, et õlihindade järsust tõusust saadud suured profiidid ei läheks õlikompaniide taskusse, vaid et need kasutatakse uue energiaprogrammi rakendamiseks.

Oma valitsuse ümberorganiseerimise raamides nimetas president Ühendriikide Föderaalse Reservpanga juhatajaks Paul Volckér'i ja oma erinõuandjaks Time Inc. endise peatoimetaja Hedley Donovani.

Lennuhindu tõsteti 15 prots.

GENF — Maailma suuremate lennuühingute esindajad otsustasid Genfis toimuval konverentsil tõsta alates 1. septembrist lennupiletite hindasid 15 protsendi võrra, et kompenseerida sellega bensiinihindade tõusu. See on juba teistkordne lennuhindade tõstmine käesoleval aastal, et katta kulusid, mis on seotud lennukite bensiinihindade tõusuga.

Jerry Brown kandideerib USA presidendi kohale

LOS ANGELES — Kalifornia osariigi kuberner Jerry Browni esindaja tegi osariigi pealinnas Sacramentos teatavaks, et Brown kandideerib järgmisel aastal toimuval Ühendriikide presidendivalimistel Valgesse Majja. Jerry Brown kuulub demokraatide parteisse ning on seega tõsiseks vastaskandidaadiks praegusele presidendile Jimmy Carterile.

Iraani kadunud peaminister ilmus päevavalgele

Ajatollah Khomeini eest põgenenud peaminister Bakhtiar kerkis esile Pariisis

PARIIS — Iraani endine peaminister Shapour Bakhtiar, kes läks pärast ajatollah Khomeini võimule tulekut põranda alla ja kadus salapäraselt, on nüüd esile kerkinud Pariisis. Üks tema abilisi mainib, et Bakhtiar esineb rahvusvahelise meedia kaudu Iraani rahvale.

Bakhtiari esindaja ei selgitanud, kus endine peaminister on ennast varjanud viimase viie ja poole kuu kestel, mil ta Teheranist mässajate võimule tulekul kadus. Bakhtiar oli shahhi võimul olles üks tema silmapaistvamaid poliitilisi vastaseid

kuid shahh nimetas ta peaministriks kui revolutsioonilised jõud ähvardasid tema rezhiimi kukutada.

Iraani võimud kardavad ilmselt, et ameeriklased võivad oma sõjaliste jõududega üritada Iraani õliallikate vallutamist kui õlipuudus Ühendriikides ähvardab kaasa tuua katastrofaalseid tagajärgi. Ajatollah Khomeini üks tähtsamaid nõuandjaid ajatollah Kazem Shariat-Madari tähendas, et kui Ühendriikid peaksid oma relvastatud jõudusid rakendama Iraani õliallikate oma kontrolli alla saamiseks, siis toob see paratamatult kaasa maailmasõja.

Shariat-Madari tähendas ühes raadio jutuajamises iroonilselt, et Ühendriigid peaksid selleks olema küllalt targad, et vältida teist Vietnami sõda.

Iraani poliitikute sõnavõtud on tingitud nähtavasti Ühendriikide kaitseminister Browni hiljutisest intervjuust, milles ta mainis, et ameeriklased on valmi kasutama sõjalist jõudu kui seda nõuavad nende elulised huvid Pärsia lahe piirkonnas.

*

Bakhtiar andis Pariisis ajakirjanikele pressikonverentsi möödunud teisipäeval ja kinnitas, et ta ennustas omal ajal õieti ajatollah Khomeini diktatuuri rakendamist Iraanis. Ta mõõnis siiski, et ta ei kujutanud ette selle diktatuuri sügavat ulatust ja seda kiirust, millega uus süsteem kehtestati.

Rodeesia küsimus tulipunktis

Sambias algas Commonwealthi konverents

LUSAKA, Sambia — Sambia pealinnas Lusakas algas möödunud kolmapäeval 41 riigi osavõtul Commonwealthi konverents, millest Kanada esindajana osa võtab ka peaminister Joe Clark. Konverentsil kerkib eriti tulise küsimusena päevakorralle Rodeesia uuele mustade valitsusele tunnustuse andmine, millega paljud Aafrika riigid ei taha nõustuda. Tunnustuse andmise eest võitleb eriti energiliselt Inglismaa peaminister Margaret Thatcher, kellesse Aafrika ajakirjandus ja paljud poliitikud suhtuvad väga vaenuliselt ja kritiseerivalt.

Peaminister Thatcher on mitmel korral maininud, et ta kavatseb lõpetada majanduslikud sanktsioonid Rodeesia vastu, kuna Rodeesia valitsus ja parlament on nüüd mustade kontrolli all.

Terve rida Aafrika riike, kelledele annab oma toetuse ka Ühendriikide president Carter, pooldavad sanktsioonide jätkamist ning nõuavad võimu ülemandmist Rodeesia ekstremistlike partisanide juhtidele, kes saavad abi N. Liidult, Kuubalt ja teistelt kommunistlikelt riikidelt

ning kellede baasid asuvad Rodeesia naaberriikides Sambias ja Mosambiigis.

Commonwealthi konverents kestab nädal aega ning paljud poliitilised vaatlejad panevad eriti suurt rõhku Kanada peaministri Joe Clarki hoiakule ja tema diplomaatilistele võimetele.

Arvatakse, et Clark võib mõlemate poolte vahel mõõdukat vahendajat ja lepitajat mängida kui tal on selleks võimeid.

Commonwealthi konverentsi avamise puhul sõitis Lusakasse ka Inglismaa kuninganna Elizabeth, kes avas ametlikult konverentsi.

300.000 hiinlast abistas Põhja-Vietnami

PEKING — Hiina ametlikust informatsioonist selgub nüüd, et Hiina valitsus saatis Vietnami sõja ajal Hanoi kommunistlikule valitsusele appi 300.000 hiinlast, kelledest paljud said Ühendriikide õhurünnakute tulemusena surma ja haavata. Peking tõi need andmed välja praegu toimuvate Hiina-Vietnami läbirääkimiste ajal, kus hiinlased eriti esile tõstavad seda abi, mida nad andsid Hanoi kommunistidele Vietnami sõja ajal. Hiina sõdurid tegutsesid Vietnamis õhutõrjekahurite meeskondadena, teede ehitajatena, raudteetöölistena ja varustusliinide lahtihoidjatena.

Vene õlivarud kuivavad kokku

WASHINGTON — Ühendriikide Keskluure agentuuri CIA andmetel on N. Liidu kättesaadavad õlivarud niivõrd kokku kuivanud, et venelased ja nende kommunistlikud satelliitriigid hakkavad juba järgmise kolme aasta jooksul õli importeerima, mille tulemusena õlihind maailmaturgudel veelgi kiiremas tempos hakkab tõusma. CIA andmetel produtseerivad venelased praegu 11,5 miljonit vaati õli päevas, kuid 1985. aastal langeb see produktsioon 10 miljoni vaadile, või halvemal juhul isegi 8 miljoni vaadile päevas. Arvatakse, et 1982. aastal on venelased oma vajaduste rahuldamiseks sunnitud importeerima juba 700.000 vaati õli päevas.

Petro-Canada valitsusele komistuskiviks

OTTAWA — Konservatiividega opositsioonis olevad liberaalide ja uusdemokraatide parteide esindajad kinnitasid Ottawas, et nad kukutavad konservatiivide vähemusvalitsuse kui konservatiivide valitsus likvideerib valitsuse õlikompanii Petro-Canada ning annab rahvusvaheliste õlikokkulepete sõlmimise üle internatsionaalsetele ettevõtetele. Liberaalide esindaja Marc Lalonde ja uusdemokraatide energiaekspert Cyril Symes mainisid ,et nad tõstavad parlamendis esile valitsusele umbusalduse avaldamise küsimuse kui valitsus jätkab oma poliitikat, mis taotleb õlitehingute üleandmist eraettevõtetele.

Akadeemilise nooruse ülesässitaja suri

LOS ANGELES — Lääne-Saksamaal suri 81-aastaselt juudi päritoluga filosoof ja tuntud marksist Herbert Marcuse, kes oli 1960-nendatel aastatel Ühendriikides ja Euroopas toimunud suurte üliõpilasrahutuste inspireerijaks. Tema ideed kandusid üle ka Euroopasse, kus noored demonstrandid käisid tänavatel plakatitega, milledel ülistati Marxi, Mao'd ja Marcuse't. Tema populaarsus hakkas alla käima 1970-nendatel aastatel ning 1971. aastal karjusid Lääne-Saksa pahempoolsed üliõpilased ta ühel kõnekoosolekul täielikult maha.

Herbert Marcuse oli sündinud Berliinis ning siirdus Hitleri võimule tulekul Ühendriikidesse, kus ta sai 1940. aastal sealse kodakondsuse. 1940—1950 töötas Marcuse USA Strateegiliste Teeninduste Asutuses ning Ühendriikide salaluures. Hiljem sai ta õppejõu koha Kalifornia ülikoolis, kus ta kirjutas terve rea filosoofilisi töid, milledega ta ässitas noori üliõpilasi ülestõusuks maksva korra vastu.

T.E.V.Ü. ja H.E.V.Ü. korraldusel
Põhja-Ameerika eesti sõjameeste kokkutulek
K.E.V.Ü. LIIDU
25. AASTAPÄEVA JUUBELI
puhul Seedriorul laup., 25. augustil 1979
algusega kell 12.00
Palvus — õp. E. PÄHN
Aktusekõne — USA armee kol.-ltn. Y. ANSON
Õhtune eeskava — ksv. R. TRALLA juhatusel, kaastegevad:
pr. H. SEPP, pr. A. TERA ja prl. E. REBANE
TANTS G. Itali orkestri saatel
EINELAUD Ööbimise võimalus

T.E.N.S. Jõekääru Laste Suvekodu
VALGUSPIDU
laupäeval, 11. augustil kell 8.30 õhtul
Jõekääru staadionil
Pääsmed $3.00 EINELAUD

Kuna eelolev esmaspäev, 6. august on üldine püha Civic Holiday, siis on „Vaba Eestlase" trükikoda, toimetus ja talitus sel päeval suletud. Püha tõttu ilmub järgmisel nädalal üks „Vaba Eestlase" number, mis kannab neljapäeva, 9. augusti kuupäeva.

„Vaba Eestlase" toimetus ja talitus

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $53.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA ilmere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

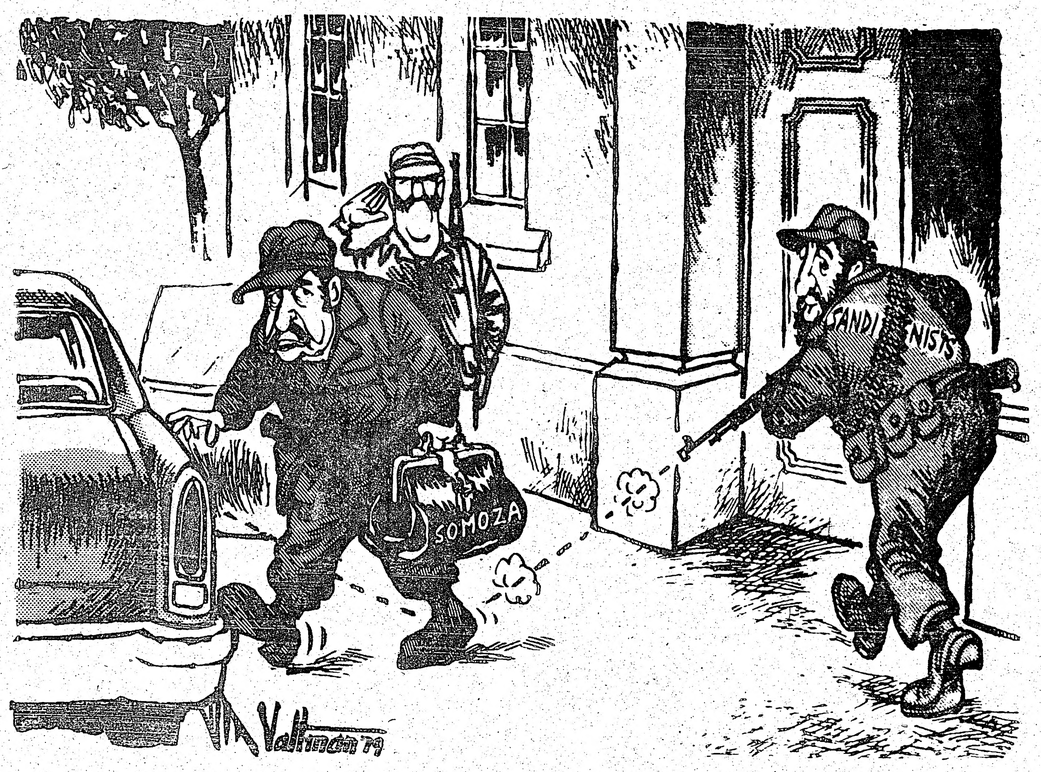

Augud Marxi teooriates

Ida-Saksamaa on seni olnud N. Liidu punase impeeriumi üks markantsemaid tugisambaid ning Ida-Berliin oma autodest pulbitsevate tänavatega ning rahvast tulvil restoranidega on olnud vaatamata Berliini häbimüürile üheks kommunistliku paradiisi uhkemini ehitud vaateaknaks. Kuid selle naeratava maski taga ei ole olukord kaugeltki nii hiilgav nagu võiks arvata ning isegi sakslasele omane põhjalikkus ja süsteemikindlus ei suuda kõrvaldada neid väärnähteid, mis paratamatult kaasuvad kommunistliku süsteemiga. Korralagedus, distsipliinipuudus ning logelemise ja minnalaskmise mentaliteet, mis on valitsenud juba aastakümneid N. Liidus ning on termiidina õõnestanud nõukogude majanduselu, on kandunud juba ka Ida-Saksamaale ning selle tagajärjed hakkavad kõikjal tunda andma.

Mõned tööstuste juhid kurdavad juba päris avalikult läänerii-kide ajakirjanikele, et neil on suuri raskusi plaani täitmisega ning kvaliteetkaupade produtseerimisega, kuna töölised puuduvad sageli töölt ning on oma tööülesannete täitmisel laisad ja hoolimatud. Paljud tööliste töönormid on kindlaks määratud vanadel iganenud alustel ning tööstuste moderniseerimise tulemusena peaks produktsioon iga töölise kohta olema tunduvalt suurem kui see on praegu määritletud. Sageli on mõne tööprotsessi jaoks ette nähtud paarkümmend töölist, millise töö kerge vaevaga sooritaksid paar töölist. Tööstuste juhtidel on käed seotud, kuna töölise vallandamisel tuleb talle leida uus sama palgaga töökoht ning selliseid kohti ei ole kerge leida.

Iganenud töönormide suurendamine on partei juhtkonnas juba pikema aja jooksul päevakorras olnud, kuid partei peasekretär ning Ida-Saksamaa suurim võimumees Erich Hoecker ei julge seda küsimust üles tõsta, kuna see võiks tekitada suuri tööliste rahutusi, milledel võiksid olla väga ebasoovitavad tagajärjed.

Kuid tööstuste juhtidel ja marksistlikel majandusmeestel tuleb tegeleda veelgi sügavama probleemiga, mis kaudselt on seotud ka suuremate töönormide rakendamisega. See probleem puudutab sügavalt kogu marksistliku õpetuse juuri ning paljastab Karl Marxi teooriate kõige nõrgemaid külgi. Karl Marx suure teoreetikuna ja idealistina oli ilmselt arvamisel, et sotsialistliku süsteemi rakendamisega ning kapitalismi kaotamisega rakenduvad töölised suurest idealismist nakatutena erilise energiaga tööprotsessi, kuid siin tegi ta suure eksisammu, mida praegused kommunistlikud võimumehed ei ole võimelised muutma ega parandama. Praktilised kogemused ja elu näitavad, et sotsialism ei ole see suur ja võimas ergutusvahend, mis tiivustab töölisi tööle ning et kapitalistlikul süsteemil, mis tagab suurema tööpanuse eest kõrgema tasu, mida on võimalik rakendada oma isikliku elu hüvanguks, on palju veetlevamaid iseloomujooni.

Seoses selle ideoloogilise ummiku tekkimisega on Ida-Saksamaa kommunistlik partei ja valitsus hakanud ka senisest põhjalikumalt valvama oma majanduselu saladusi ja neid raskusi milledega parteil tuleb võidelda. Nii rakendatakse alates 1. augustist seadused, millede eesmärgiks on võidelda kõigi rezhiimi ja kommunistliku süsteemi kritiseerijate vastu ning karistatakse isegi kuni 12 aastase vangistusega neid isikuid, kes julgevad välismaalastele rääkida Ida-Saksamaa majanduslikest ja poliitilistest probleemidest ja raskustest. Ühtlasi piiratakse ka ida-sakslaste seniseid kontakte läänemaailmaga ja reise Lääne-Saksamaale, mis olid seni Ida-Saksamaa elanikele suureks kergenduseks nende raskes olukorras.

Olukorrast Ida-Saksamaal võib teha järeldusi, et kommunistlik juhtkond on sattunud oma riigilaevaga mudasele ja pehmele rannale, kust raske on pääseda kõrgemale ja kuivemale maale. Ning olukord võib muutuda veelgi täbaramaks kui energiakriis ja inflatsioon hakkavad senisest ägedamalt oma teravaid hambaid näitama.

K.A.

Protest N. Vene orjalaagrist UN-ile

Eestlaste nimel kirjutas protestikirjale alla Kalju Mättik

N. Vene orjalaagrist nr. 36 pöördus grupp poliitilisi vange kirjaga UN-i poole, milles hukka mõistetakse Nõuk. Vene kolonialismi. Nad soovivad, et UN pöörduks oma liikmesriikide poole määruste põhjal, mis rahvusvaheliste kokkulepete alusel käsitlevad koloniaalseid ja vallutatud territooriume ja rahvaid. Kirja tõi ära vene põrandaalune „Samizdat" ja see saabus läände. Kirjale on alla kirjutanud N. Vene orjalaagris nr. 36 kinnipeetavad poliitvangid, nimelt eestlane Kalju Mättik, 9 ukrainlast, 2 armeenlast, kaks juuti, üks venelane ja üks tatarlane.

Kas kiri on jõudnud otsaga UN-i, selle kohta puuduvad esialgu teated, kuid ta jõuab kindlasti sinna, olles tõlgitud inglise keelde ja leidnud avaldamise eriajalehes.

Toome alljärgnevalt selle kokkuvõtlikult kõikides olulistes punktides.

Meie, allakirjutanud, mitmest rahvusest poliitilised vangid, keda kinni peetakse Nõuk. kontsentratsioonilaagris nr. 36, olles hästi teadlikud meie rahvaste saatusest, jääme ustavaks vabaduse ideedele ja väljendame käesolevaga oma rahvaste taotlusi kooskõlas UN-i põhikirjaga ja rahvusvaheliselt tunnustatud rahvaste enesemääramise põhimõtetega ning neile rahvastele kuuluva õigusega iseseisvusele. Kooskõlas Euroopa julgeoleku ja koostöö konverentsi lõppaktiga nõuame, et meie avaldus registreeritaks UN-is ametliku dokumendina ja et sellele juhitakse UN-i liikmesriikide tähelepanu, eriti Madriidi konverentsist osavõtvate riikide tähelepanu ja et sellele juhitakse ka kogu maailma tähelepanu.

Valitseva tugeva terrori õhkkonna ja järjest suureneva surve tõttu võib meie rahvastes kergesti tekkida meeleheide, kuid nende vaim jääb murdumatuks.

Dissidentsus suureneb ja võitlus kolonialismi saagiahnuse maskeerimiseks loodud fiktiivsete rahvavalitsuse vastu nn. liiduvabariikides, oblastites ja rahvusgruppides kasvab.

Mittevenelaste venestamise poliitika ja süstemaatiline mittevene rahvaste etniliste juurte õõnestamine, kaasa arvatud ka vene rahvas ise, võetakse vastu suurima vastupanuga. Kremli poliitika „uue ajaloolise nõuk. inimese ja ühiskonna, N. Liidu ühiskonna" loomine lükatakse kindlalt tagasi.

Meie, vangid, jätkame oma võitlust, jagades täielikult neid ideesid, võtame osa solidaarsuse kümnepäevasest demonstratsioonist koos kõikide rahvastega, kes on N. Vene kolonialismi ja imperialismi vastu.

Taoline demonstratsioon on esmakordne N. Liidus.

Nende kümne päeva jooksul meie, poliitilised vangid, väljendame oma solidaarsust ja toetust võitlusele inimõiguste ja rahvaste vabaduse saavutamiseks. Meie oleme solidaarsed Bulgaaria, Ungari, Ida-Saksa, Poola ja Tshehhoslovakkiaga, kes on ka langenud N. Vene imperialismi ohvriks, kelledele lisaks on nüüd ohverdatud ka Aasia ja Aafrika rahvaid.

Erilise tänutundega märgime ära vabade maade kasvavat toetust rahvastele, kes on langenud N. Liidu kolonialismi ja imperialismi ohvriks.

Meie tervitame maailma rahvaste järjest suurenevat poolehoidu võitluses ähvardava N. Liidu hegemoonia vastu maailmas.

Kümnepäevase protestiperioodi ajast määrasime 23. juuni nõudmiste päevaks. Meie nõuame, et meid viidaks tagasi meie omale maale, kust oleme küüditatud kolonisaatorite poolt meile võõrale maale, halba kliimasse, tuhandeid kilomeetreid eemal kodudest.

Meie vangistusajale järgnevalt ootavad meid veel suuremad käugused ja veel halvem kliima saadetuna asumisele Siberisse.

Koos meie nõudmistega saatmiseks meie kodumaadesse — Armeeniasse, Ukrainasse ja Eestisse tunnistavad kümne päeva demonstratsioonist osavõtjad endid solidaarseks vaba emigreerumise võimalusi nõudjatega, eriti juutidele, õiguse andmisega emigreerumiseks nende kodumaale, Iisraeli.

26. juuni, mis on demonstratsiooni päev rahvaste diskrimineerimise vastu, on meil vaikimise päevaks vanglates.

Mittevenelasist poliitvangidel, keda peetakse kinni võõral maal, on keelatud kõneleda nende emakeeles, on keelatud rahvuslike traditsioonide pidamine, keelatud usupühade tähistamine, mis kõik on teatavasti rahva eluline osa.

29. juuni on poliitiliste vangide solidaarsuspäev. Sellel päeval meie astusime välja tagakiusatud poliitvangide kaitseks. Esitasime võimudele sellel päeva protestikirjad ebaõige käitumise pärast meie sõpradest vangidega.

Rahvaste enesemääramise päeval, mida meie tähistame traditsiooniliselt 1. augustil, päeval, mil Helsingis alla kirjutati lõppaktile, juhtisime meie sellele tähelepanu ja nõudsime lõppakti punkt 7. täitmist.

Kümnepäevane protestidemonstratsioon viidi läbi alalise surve ja hirmsa psühholoogilise repressiooni all. Lisame kirjale ka selle kohta dokumente. (Neid dokumente ei saabunud Läände).

Avaldame tõsist lootust kõikide rahvaste ühistundele võitluseks N. Vene kolonialismi ja imperialismi vastu ja apelleerime vaba maailma valitsuste, kõikide maade ja rahvaste poole, igale poole, kellele on kallis õigus, vabadus ja rahu maailmas, kasutage kõiki meetodeid, et toetada N. Liidu poolt orjastatud rahvaid nende võitluses vabaduse ja iseseisvuse eest.

Meie palume UN-i kõige lähemas tulevikus arutusele võtta järgmised küsimused:

1. Tunnustada nende maade ikestatust, missugustest koosneb N. Liit, lugedes nende staatuse kolooniaks ja maa sõltuvaks territooriumiks. See on kooskõlas UN-i põhikirja art. 73, XI ja XII peatükiga.

Nende territooriumid tuleks asetada rahvusvahelise kontrolli alla sellekohaste normide ja rahvusvaheliste seaduste kohaselt.

2. Toetudes UN-i põhikirja ptk. VI ja VII, pöördume meie UN-i liikmesrahvaste poole ja jatkame N. Liidult nõudmist, et ta täidaks 14. dets. 1966. a. deklaratsiooni iseseisvuse andmiseks tema poolt koloniseeritud rahvastele ja maadele.

Tekkinud ohtu ei saa kõrvaldada ilma rahvusliku iseseisvuse andmiseta 50 miljonile ukrainlasele, 8 miljonile valgevenelasele, 6 miljonile eestlasele, lätlasle ja leedulasele, 15 miljonile kaukaasia rahvastele, 6 miljonile tatarlasele ja paljudele vähematele rahvusgruppidele Volga piirkonnas, Kesk-Aasias, Põhja-Uuralis ja Siberis.

Tänapäeva N. Vene impeerium viib pimesi maailma vastu III maailmasõja kuristikule.

Koos teiega meie ei või seda lubada sündida. Meie tahame kaitsta rahu ja alal hoida tsivilisatsiooni. Sellepärast on meie pühaks kohuseks teid hoiatada.

Mis meie talume täna, võib teiega juhtuda homme. Meie vabastamine garanteerib teile vabaduse, kindlustunde ja maa peal rahu.

Allkirjas seisab pealkirjana: Nõukogude kontsentratsioonilaager nr. 36 vangid.

Ukrainlased: Yu Dzyuba, I. Kalinets, M. Mrynovich, Ye. Pronyuk, I. Popadychenko, H. Pryhodko, A. Sheryenko, M. Slobodyan.

Armeenlased: N. Hryhoryan, E. Sarkesyan. Venelane: V. Balakhanov. Juudid: S. Gluzman, V. Zalmann. Eestlane: K. Mättik (Myatlyk) ja tatarlane: K. Ismakhilov.

Aadress: Uchr, VS-389/36 pos. Kuchyno, Chusovsky Raion, Permskaja Obl., Russian RFSR.

Kommentaarid

Toronto ajaleht „Globe and Mail" saatis oma korrespondendi Geoffrey Stevensi Lõuna-Aafrikasse, et tutvuneda sealse olukorraga ning saada otsest informatsiooni selle rezhiimi esindajatelt, keda läänemaailmas nii ägedalt ja põhjalikult vihatakse.

Nüüd saadab Geoffrey Stevens Johannesburgist oma lehele väga huvitava läkituse. Ta on rääkinud mitme Lõuna-Aafrika valitsuse liikmega ning nende üksmeelne arvamine on: läänemaailm on niivõrd pimestatud inimõiguste ja rasside võrdsuse poliitika jälgimisest, et ta ei ole võimeline nägema Lõuna-Aafrika üksikvõitleja võitlust üha pealetungiva kommunismi vastu.

Lõuna-Aafrika sõjaliste jõudude strateegiliste plaanide peadirektor kindral R. D. Ralston andis Pretorias riigikaitse peakorteris Kanada ajakirjanikule üksikasjalise ülevaate N. Liidu pealetungiplaanidest ning kõigest sellest, mis Aafrikas lähemas tulevikus võib juhtuda. Kindral kinnitas, et N. Liit hakkab tundma juba 1985. aastal maapõuevarade nappust. Maapõuevarad on Lõuna-Aafrika suureks rikkuseks. Oma vallutusplaanide teostamiseks on venelased tekitanud kõigis Aafrika lõunaosa piirkondades (välja arvatud Lõuna-Aafrika vabariigis) kaose ning need riigid on avanud uksed kommunistidele ja marksistidele. Kui ameeriklased ja inglased ei lõpeta oma majanduslikke sanktsioone Rodeesia vastu, siis haaravad seal võimu Patriootilise Rinde all opereerivad kommunistid-terroristid, kes kujundavad Rodeesiast marksistliku riigi. Majanduslike raskuste all kannatav Zaire võib peatselt järgneda Rodeesiale ning samuti tõmbub punane ring koomale Sambia ümber.

Namiibias toetavad läänerii-gid marksistlikku SWAPO liikumist. Kui Namiibia satub marksistide kontrolli alla, siis järgnevad talle ka Botswana ja Malawi ning kommunistlike riikide ahelik ulatub Atlandi ookeanist kuni India ookeanini. Selle suure operatsiooni teostamiseks on venelased rakendanud suurel arvul kuuba ja ida-saksa sõdureid ja eksperte. Angoolas on 25.000, Mosambiigis 1350 ja Etioopias 14.000 kuuba sõdurit. Neile täienduseks on Angoolas 2400, Mosambiigis 700 ja Etioopias 690 ida-saksa relvakandjat.

Kas läänerii-gid on unustanud, et 80 protsenti Lääne-Euroopa õlist saabub ümber Healootuse maanina? N. Liidul on 14 sõjalaeva Punases meres ja 12 sõjalaeva Aafrika läänerannikul, kuid Lõuna-Aafrika ei suuda neid kontrollida, kuna tal ei ole suurt sõjalaevastikku ja ta ei saa läänerii-kidelt abi.

Selle informatsiooni põhjal võib oletada, et läänerii-gid tammuvad praegu maailmas ringi kinniseotud silmadega ja lihtsalt ei oska vaadata, mis kõikjal sünnib. Nad on

(Järg lk. 3)

Peapiiskop kartis kõneleda tõtt

New Yorgis toimunud Kirikute Maailmaliidu koosolekust võttis osa ka N. Vene ap. õigeusu kiriku esindaja, kellena oli saadetud USA-sse peapiiskop Peterim. Missuguse vaimulikuga oli tegemist, selgus TV-s temale esitatud küsimustest-vastustest.

Peapiiskopilt päriti kas N. Venes maksab usuvabadus, millele ta andis vastuse, et N. Venes on usuvabadus.

Kui kõrgemalt vaimulikult küsiti, kuidas on N. Venemaal lood orjalaagritega Siberis ja mujal, siis ta vastas, et ta ei tea neist mitte midagi. Sellele väitele ruttas ta lisama, et eks igal riigil ole õigus enda kaitsta ka sisemiste vaenlaste vastu...

Küsimusele, kuidas Nõuk. Venes vaadatakse paavstile Poola külaskäigu puhul avaldatud suurele poolehoiule, vastas peapiiskop, et üllatatud ei oldud. Poola on katoliku maa. Kuid nii suurt menu siiski ei teatud oodata, nõustus vaimulik.

Küsimusele, kumb N. Venemaal on tähtsam, kas sirp ja vasar või rist, vastas peapiiskop variseerlikult käte kokkupanemisega, millega ta tahtis ütelda, et nende kahe vahel valitseb koostöö, töötatakse käsikäes.

Pärast peapiiskoppi küsitleti ühte N. Venemaalt USA-sse saabunud juutide esindajat. See vastas, et võib olla on ap. õigeusulistе olukorrad Nõuk. maal läinud veidi kergemaks, kuid teiseusulised, eriti baptistid, nelipühilased j.t. on väga raskes olukorras.

(VES)

Aidake kaasa
„VABA EESTLASE"
levikule, sellega aitate kaasa
eesti keele säilitamisele!

VALVEARST NÄDALALÕPUL

4., 5. ja 6. aug. dr. J. Marley, tel. 921-7777.

11. ja 12. aug. dr. A. Mae, tel. 493-7231.

Eestis 1,4 milj. elanikku

STOKHOLM (EPL — Nõukogude rahvaloendusest on avaldatud võrdlevaid andmeid kolme Balti riigi kohta, mis on kohati huvitavad. Eesti rahvaarv on aa. 1970—79 kasvanud 8% (1.356.000-lt 1.466.000-le). Läti rahvastik on kasvanud 7% (2.364.000-lt 2.521.000-le) ja Leedu rahvaarv 9% (3.128.000-lt 3.399.000-le).

Sajast elanikust elab linnas Eestis 70 Lätis 68, Leedus 61. See tähendab muuseas Eesti industrialiseerimist suuremal määral kui naaberriikides.

Suuremad linnad: Riia 835.000, Tallinn 430.000, Daugavpils 116.000, Liepaja 108.000, Tartu 104.000. Leedu linnade kohta puuduvad kahjuks andmed.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

takerdunud liberaalse ideoloogia kammitsatesse ning ei taipa sealjuures, et oma äärmusliku ning kompromissitu tõe ja õiguse taga ajamisega aitavad nad kaasa punase ämblikuvõrgu kudumisoperatsioonide laiendamisele üle kogu maailma.

Kanada uues valitsuses näib kõige realistlikum ja asjalikum mees olevat finantsminister John Crosbie, kes ei hõlju kättesaamatute illusioonide kõrges valdkonnas, vaid on kahe jalaga maa küljes kinni ja ütleb kanada rahvale siiralt ja otsekoheselt, et olukord majanduse rindel on võrdlemisi halb ning kanadalaste teekond lähemas tulevikus ei kulge läbi roosiaedade vaid neil tuleb leppida üsna tolmuse ja aukliku maanteega.

Oma realistlikke seisukohti esitades tuleb John Crosbiel sageli seletada ja selgitada ka Kanada konservatiivide juhi ja praeguse peaministri Joe Clarki suuri lubadusi ja kaugeleulatuvaid programme majandusküsimuste korraldamiseks ning kanada rahva rammusatele rohumaadele juhtimiseks ja viimiseks. Kuid ka siin on Crosbiel oma kindel vormel, mille järele ta käib. See vormel ei meeldi kindlasti peaminister Clark'ile kuna minister Crosbie väidab, et rahvas möödunud valimistel ei olnud häälte äraandmisel niivõrd vaimustatud konservatiividele oma toetuse andmisest kui liberaalide vastu hääletamisest. Ning sellega seoses — nii argumenteerib Crosbie — ei saa ka väita, et valijad oleksid hääletanud konservatiivide majandusprogrammile. Ja kui nad seda ei teinud — kalkuleerib jällegi Crosbie — siis ei ole parteil tarvidust ega vajadust kõiki oma valimiseelseid lubadusi pidada ning hakata neid rakendama.

Crosbie on valimiskampaania ajal antud lubaduste suhtes ilmselt palju paindlikum kui Joe Clark. Ta kinnitab, et vastutustundelised valitsused ei lähe pimesi edasi oma lubadustega, mis ei vasta võibolla enam praegustele olukordadele. Joe Clark ei olnud teatavasti Kanada saatkonna Jeruusalemma viimise tõotusega kaugeltki nii paindlik ja oli oma valimiskampaania lubadusest alles siis valmis loobuma kui Araabia rikkad õliriigid hakkasid Kanadale tohutut survet avaldama ning lubasid katkestada majanduslikud ja kaubanduslikud suhted Kanadaga, mis oleks teinud Kanada ettevõtetele tohutuid kahjusid. Siit võib järeldada, et poliitika ajamine ei olegi nii lihtne nagu see pealtnäha paistab ning ka siin tuleb meeles pidada vana tõetera, mis kinnitab, et „enne mõtle, siis ütle".

AMI

Göteborgi Eesti Täienduskoolis kannavad noored nägusaid ühtlasi rõivaid. Pildil näeme kooli lõpetajaid lõpuaktusel. Foto: O. Kopler

Tallinn enne olümpiat

Tööd Pirita kloostri varemetes jäetud unarusesse

Restaureerimistöö olukord paiguti otse katastroofiline

Kodumaa massimeediumes on mõni aeg tagasi olnud pikki kirjutusi Pirita kloostrikiriku ja kogu ala restaureerimisest. Neist on jäänud mulje, et tööd on juba lõppenud ja kõik korras. Nüüd aga, purjetamisolümpiaadi eelõhtul, ilmneb, et kõik pole kaugeltki korras Pirita kloosti varemetes ja selle kultuurilooliselt väga huvitava ala ümbruses. See selgub muuseas Jaan Tamme pikemast kirjutusest „Sirbis ja Vasaras" 22.6.79, mis näitab, et olukord on kohati päris katastroofiline. Laename sellest mõningad osad:

„Siiamaani on lõpetamata kiriku kõrgseinte konserveerimine (konserveerimistöödest, mis siin teostati 1909/1910 ning 1936.—1938. a. on möödunud aastaid, mistõttu tehtu vajab kohendamist): seinte vuukimine, müüripealsete katmine paeplaatidega, raiddetailide konserveerimine jm. Seni pole aga alustatud isegi pukktellingute tegemist kõige kõrgema, s.o. lääneseina konserveerimiseks (need oleksid võinud tehtud olla juba 1978 sügisel). Lääneseina tööd moodustavad aga üsnagi mahuka osa.

Kirikus on seni lõpetamata piilarite ja altarite konserveerimine, ilma nende lõpliku kordaseadmiseta ei ole võimalik alustada kontsertide korraldamiseks nii vajaliku põrandakatte paigaldamist. Teatud tööd vajab ka kunagiste raidkivikunstnike pärandi eksponeerimine.

Suures osas on lõpetamata mitmesugused tööd 1975.—1976. a. väljakaevatud nunnade klausuuris kiriku põhjaküljel (1978 suvel laoti siin vaid 6 jooksvat meetrit müüri).

See omakorda takistab müüride katmist betoonplaatidega ning haljastuse lõplikku viimistlemist.

Mitte mingeid töid ei ole toestatud kiriku esisel. Nõukogude Liidu ühel kunagisel unikaalsemal kiviristidega kalmistul (endisest ligi 500 ristist on praeguseks alles vaevalt sadakond, teadmata kadunuks jäi hiljuti ka vanim, 1612. a. pärit kivirist). Restaureerimist ootab lisaks kalmistule ka 1848 ehitatud kellatorn — kompleksi peasissepääs.

Mitte küünartki pole rajatud taoliste komplekside säilivuseks ja normaalseks, segajateta töö tegemiseks vajalikku piirdeaeda. Milliste tagajärgedeni aga selle ning alalise valve puudumine võib viia, näitab kas või enne maipühi asetleidnud juhtum.

Nimelt põletati maha lõunapoolsete kloostrivaremete peal asunud kunagise vabrikandi kahekordne elamu, mis pärast elanike väljakolimist oli mitme aasta jooksul riietus- ja tööruumiks VRV töötajatele ning suviti siin töötanud üliõpilas- ning õpilasmalevale.

Sellesse on juba ennegi korduvalt sisse murtud, kord rööviti ära isegi Fr.R. Kreutzwaldi nimelisele muuseumile kuulunud ning restaureerimisel olnud mööbel (asusid siin ju ka VRV mööblirestauraatorite töökojad).

Järeldusi sellest aga ei tehtud, valvurit palgata ei suudetud ning tagajärjeks oligi hoone põlemapistmine, kusjuures tulle jäid lisaks hindamatutele tööriistadele ka mitmed paarid vanalinna hoonete ning Maarjamäe lossi uksi, samuti Pikk tn. 7 asuva trepi balustraad.

Inimkäte vandaalsele tegevusele on viimastel aastatel lisandunud vastselt konserveeritud müüriosade mõrdi vuukidest väljalangemine, raidkivide restaureerimisel kasutatud spetsiaalsegude kohatine irdumine jm.

Meil jääb vaid loota ilmataadi heatahtlikkusele, et kontsertsaali siseseinte tuhanded ruutmeetrid vuuke enne kontsertide algust alla ei variseks (kuigi põhjaseintelt neid juba kohati kukub).

Lausa ületamatuks takistuseks näib olevat korraliku, tahumist võimaldava paekivi hankimine (vähemalt nii väidetakse).

Omamoodi probleem on kujunemas seoses esialgses plaanis ja ka Pirita keskosa planeeringus ettenähtud haldus- ja muuseumihoone ärajäämisega. See seab küllaltki raskesse olukorda kogu siin tulevikus töölehakkava personali (valvurid, piletimüüjad, kontrolörid, koristajad, aednikud, giidid jt.), kellel praktiliselt tuleb 4—5 kuud aastas tööd teha lageda taeva all.

Ära jäid ka taolise suurkülastatavusega objektis nii vajalikud WC-d. Jääb vaid loota siin korraldatavate ürituste organiseerijate kainele mõistusele, et nad vähemalt õlut müüma ei hakkaks, vastasel puhul võib sellest kujuneda Eesti suurim vabaõhu-õllesaalkäimla.

Arvestades objekti tähtsust, juba tehtud suurt tööhulka, kloostrivaremete asumist purjespordikeskuse vahetus läheduses, Põhja-Euroopas ja ka mujal maailmas valitsevat huvi Pirita ansambli vastu, seda, et siin võiks paiga leida Eesti esimene vabaõhuteater ja -kontserdisaal,

tahaks siiski loota, et nii Vabariiklik Restaureerimisvalitsus kui ka kõik teised asjaomased ametkonnad leiavad endas jõudu ja tahet kogu kompleksi kordategemiseks.

Oleks see ju äärmiselt kena kingitus meie külalistele ning näitaks tegelikkuses kõige kujukamalt meie vabariigi muinsuskaitse saavutusi, aga üldse kogu kultuuripoliitikat.

Rootsi kirik kaotab liikmeid

STOKHOLM (EPL) — Rootsi kirikust on möödunud aasta jooksul välja astunud üle 31 000 inimese. Samal ajal on kirikusse astunud napilt 3000 inimest. Arvatavasti on kirikust väljaastumist mõjutanud vaidlused naiskirikuõpetajate küsimuse ümber.

Rootsi kirikul on 8,3 miljonit liiget, neist on üle 400 000 välismaalased. Osavõtt jumalateenistustest (eriti muusikajumalateenistustest) kasvab. Samal ajal väheneb leerilaste arv. U. 70% noortest käib leeris. Rootsis abiellus 30 000 paari, u. 60% neist kiriklikult.

KAASMAALASED

Laenu vajaduse korral kasutage Toronto Eesti Ühispanga madalaid laenuintressimäärasid.

HÜPOTEEKLAENUD 10,75% aastas

Intressid arvestatud veerandaasta viisi. Laenud on lahtised.

PERSONAALLAENUD 11,4% aastas

Personaallaenud on laenuvõtja surma või jäädava töövõimetuse puhul kindlustatud $10 000.— ulatuses.

ÜHENDUSES ON JÕUD!

Eestis suhteliselt kõige rohkem enesetappe N. Liidus

STOKHOLM (EPL) — Mõne viimase aasta jooksul on enesetapmiste arv Eestis tunduvalt suurenenud. Peamiselt leiavad säärased juhtumid aset noorte hulgas, kes ei leia enam kuidagi väljapääsu tüülgastavast suukorvilolukorrast, nagu see praegu Eestis valitseb.

Tudengid on endid heitnud alla akendest või koguni ennast ühiselamu tuppa üles poonud. Mõni aasta tagasi toimus säärane lugu ülikooli matemaatikatudengiga Tiigi tänava ühiselamus. Või siis jällegi heidetakse end möödakihutava auto ette.

Nõnda talitas mõni aasta tagasi üks Nõo Keskkooli poiss.

Üks noor tartlanna oli üritanud endalt elu võtta õige mitmel korral, heitis raudteele (rongil õnnestus peatuda), lõikas käesooned läbi (juhtuti peale), tahtis ennast puua (nöör oli mäda), lõpuks tappis ta ennast rahustiga, mida oli suures koguses sisse võtnud psüühiliste häirete all kannatavate inimeste metsakodus.

Vähem on sääraseid juhtumeid, kus noored on end jahipüssist maha lasknud.

Ühe mu tuttava vend tulistas endale jahipüssist suhu mõni aasta tagasi.

Enesetapu juhtumid on Nõukogude Liidus salastatud, nagu ka kuritegude absoluutarv, mis järjest kasvab (sealhulgas parteilastegi hulgas). „Töörahva paradiisis" ju midagi säärast ei toimu . . .

Leidub eriti rohkesti eesti noori, kes oleksid valmis esimesel võimalusel Nõukogude Liidust põgenema. Et see on aga võimatu, üritatakse kuidagi ebanormaalse nõukogude ühiskonnaeluga kohaneda,

kellel see siiski ei õnnestu, need püüavad vabaneda valede riigist vabasurma teel.

Nii on Eesti enesetapmiste arvu poolest Nõukogude liidus praegu esikohal.

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS

H. LATER & CO. Ltd.

"INSURANCE"

1482 Bathurst St., 4 kord (Bathurst—St. Clair)

Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

● Perthis, Austraalias tähistas 80-a. sünnipäeva Richard Simrod. Pärast õpinguid oli ta Tartu tööstuskoolis elektriala õpetajana, oli Royal Filmi tehniline inspektor kolmes kinos, omas kord keemiatööstuse jne. Põgenikuna elas Geislingenis, kust siirdus Austraaliasse. Akadeemiliselt kuulub ta korporatsioon Fraternitas Tartuensise liikmeskonda.

VABA EESTLANE

kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 senti

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „...“ ..... 197.... Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

MÜÜA RESTORAN

Gravenhursti lähedal ☆ Alkohoolsed joogid

Informatsiooniks helistada tel. 1 705 689-5337

ILMUS

inglisekeelne kokaraamat

„Cooking Estonian Style"

Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild

430 retsepti ☆ Hind $8.80 + $1.20 saatekulu, kokku $10.00

Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.

Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

H. KIRIK Insurance Agency

KINDLUSTUSED

23 WESTMORE Dr., Suite 209 Rexdale, Ont. M9V 3Y7

Tel. 745-4622

(Järg lk. 3)

ÄKILISE SURMA LÄBI LAHKUNUD ARMAST POEGA JA KALLIST VENDA

OSVALD LILLEBERG'i

sündinud 19. septembril 1921 Kaberneemes
surnud 20. juulil 1979 Pääskülas

mälestavad sügavas leinas

Läbi raske elu ja tormide
tüüris elulaevuke
rahulikku sadama —
igavesti puhkama.

Puhka rahus kodumaa mullas!

EMA
MAGNUS perekonnaga
HUGO perekonnaga
HERMINE perekonnaga

KAUAAEGSET HEAD SÕPRA

THEODOR OLUPER'i

mälestavad kurbuses

ARTHUR EDASI
MATTI EDASI perekonnaga

HEAD SÕPRA

THEODOR OLUPER'i

mälestavad

A. TAHK abikaasaga
B. RISTMÄGI perekonnaga
H. MIHKELSON perekonnaga
J. KOZEL perekonnaga
G. MILLIGAN perekonnaga
E. TAHK perekonnaga
A. TAHK perekonnaga

Avaldame sügavat kaastunnet nõukogu liikmele TIIU KASE'le perega tema ema

MARIA LEPA

ootamatu lahkumise puhul

T.E. AP. ÕIGEUSU KOGUDUSE NÕUKOGU,
LAULUKOOR JA KÄSITÖÖRING

KAUAAEGSET HEAD SÕPRA JA TUTTAVAT

THEODOR OLUPER'i

mälestavad leinas

ED. HÕBE abikaasaga
A. AHING abikaasaga

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aastz teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.
T. L. MORRISON — Funeral Director
467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

ALATI RÕÕMSAT, ABIVALMIS JA SÕBRALIKKU KOOLIÕPETAJAT

ERNA RÄIM'i

mälestavad kurbuses endised õpilased

ADELE REITAV
ALBERT ROOST
ELMAR SÄASK
perekondadega

Meie südamlik kaastunne Sulle, armas ALVINE,
Sinu abikaasa

THEODOR OLUPER'i

kaotuse puhul

LYDIA ja BERNHARD

UNUSTAMATA HEAD NAABERKÜLA SÕPRA

THEODOR OLUPER'i

mälestab

KARL VAHER abikaasaga

SURMA LÄBI LAHKUNUD

THEODOR OLUPER'i

mälestavad leinas

Puhka rahus
võõra maa mullas!

JAKOB KIVI perekonnaga
EVALD LILLEBERG abikaasaga

PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7956

YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W, 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED

Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

---

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS

Annetused ja testamendipärandused on tulumaksuvabad. Annetaja soovid täidetakse.

958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

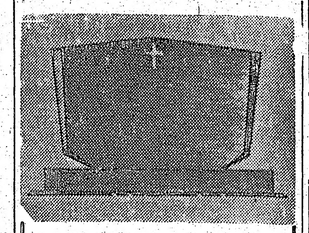

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2019 Yonge St., Toronto 7
(Davisville & Eglinton vahel)
487-2147, õhtuti 447-1206
Nigul Virro

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

OLD MILL TAILORS
7 RIVERVIEW GARDENS, TORONTO
(1 plokk läänepool Jane'i, Bloori lähedal)
TEL. 769-9535

DAAMIDELE ja HÄRRADELE ÕMBLEMINE TELLIMISTE JÄRGI

RUDY SCHNEIDER

TIIU KASE'le

NÕUKOGU,

õpilased

E REITAV
RT ROOST
R SÄÄSK
kondadega

Danforth Ave.
onto, Ont.
1N8

dmuseks.
öd, puuniker-

S

al)

BLEMINE

SCHNEIDER

Usuteadusliku Instituudi lõpetajad

Usuteadusliku Instituudi teise kursuse lõpetasid Torontos järgmised isikud:

Altosaar, Heino — Montreali Jaani kogudus, Ilves, William — Albany kogudus, Järvet, Elmar — Philadelphia kogudus, Kaldma, Väino — Sault Ste. Marie kogudus, Kiive, Priidu — Minneapolise kogudus, Kivi, Hans — Toronto Vana Andrese kogudus, Kuningas, Elmar — Chicago I kogudus, Lilleste, Evald — Göteborgi kogudus, Männistu, Aino — Toronto Peetri kogudus, Maidre, Paul — San Francisco kogudus, Merilo, Kalle — Portlandi kogudus, Nõmmik, Juta — Toronto Jakobi kogudus, Pihu, Edgar — Lakewoodi kogudus, Pinna, Kersti — Toronto Peetri kogudus, Pint, Olvi — Thunder Bay kogudus, Reio, Varju — Hamiltoni kogudus, Roost, Albert — Toronto Vana Andrese kogudus, Saar, Ülo — Sydney kogudus, Taal, Walter — Los Angelesi kogudus, Talistu, Arnold — Chicago I kogudus, Tralla, Tiit — Toronto Peetri kogudus.

World famous Pianos

Hea klaver on eluaegne investeering!
Suur valik tuntuva hinnaalandusega.
Ka rentimine.
Saadaval kõik muusika instrumendid.

REMENY

HOUSE OF MUSIC LTD.
553 Queen St. West, Toronto
M5V 2B6 © Tel. 363-1966

JAAN ALMER

KATUSETÖÖD

Tel. 699-5295
698-2745

Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates
Müüme aknaid ja installeerime

WINDOWS BOUNDS
1916 Queen E, Toronto

OPTICAL STUDIO Ltd.
R. SCHMID, saksa optik
Suur valik euroopa prilliraame:
Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
TELEFON 535-6252

HELIPLAATE MÜÜGIL
Vaba Eestlase talituses:

REET — eesti rahvalaule
Reet Hendrikson

PEEGELDUSI — Rene Uferi viisid
Leida Järvi, Andres Raudsepp j.t.

KAJAKAS — Kodused kajad eesti kohvikust Kanadas

TULE RÄNDAME MÄNDIDE VARJU . . . — Eesti gaidide ja skautide laule suurlaagritest

LASTE MAAILM — Helmi Betlem

EESTI RAHVA- JA JÕULULAULE
Ellen Parve

LAUL SINULE — Jüri Lipp

Plaadi hind koos saatekuluga $6.—

LÕUNAMAA LINN —
Andres Raudsepp ($7.50)

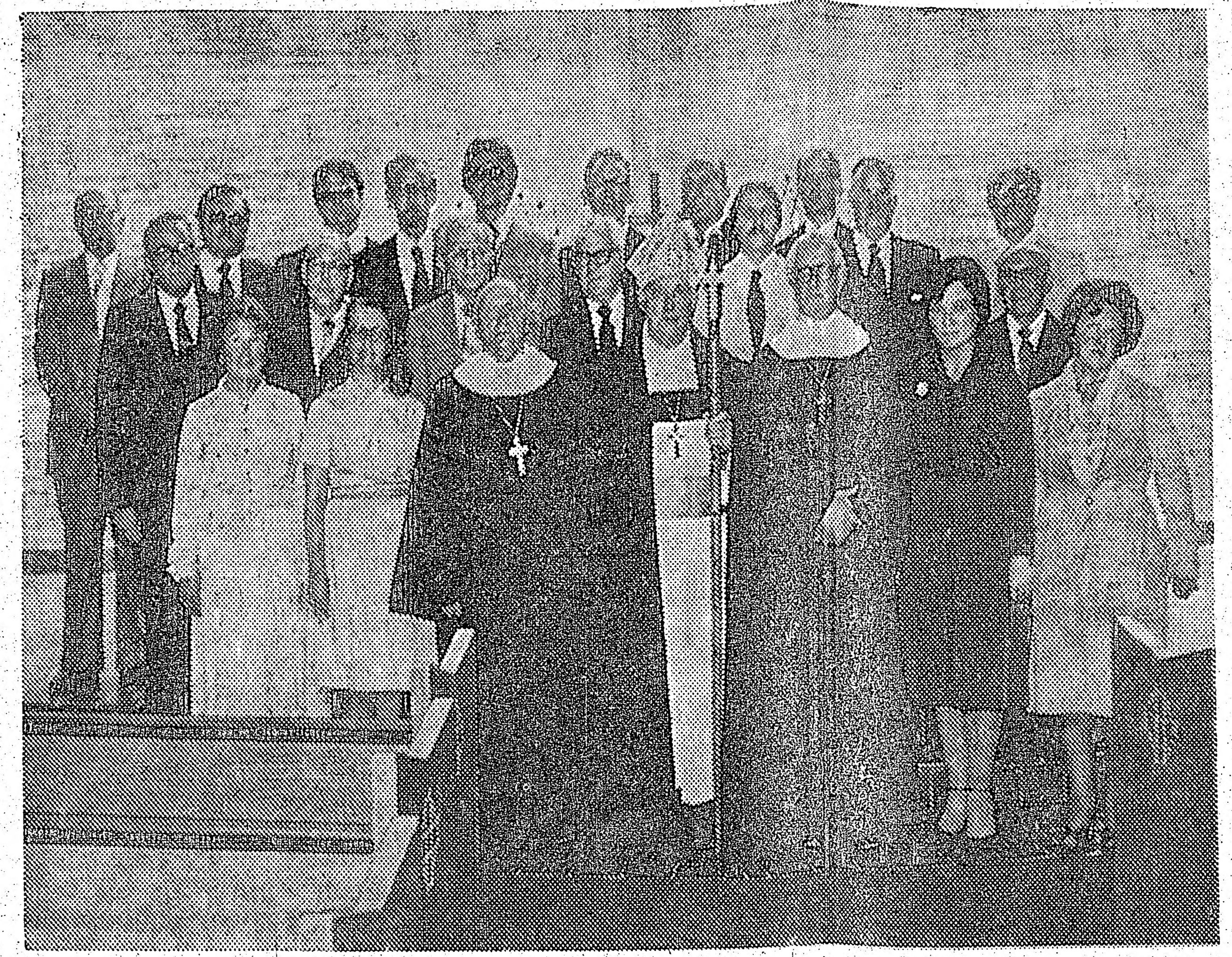

Usuteadusliku Instituudi õpilased koos vaimulikega Toronto Peetri kirikus toimunud jumalateenistusel. Keskel esireas vasakult prof. A. Võõbus, piiskop K. Raudsepp ja praost O. Puhm. Foto: Vaba Eestlane

„Poolpäevaleht" kirjeldas okup. Eesti Vabadussõda

Tartus ilmunud rahvuslik ajaleht, mille sulges KGB

Okupeeritud Eestis hakkas möödunud aastal ilmuma kopeerpaberi abil paljundatud ajaleht „Poolpäevaleht", millest ilmus tõenäoliselt 6—8 numbrit enne kui KGB ajalehe sulges. Vabasse maailma on saabunud mõned selle ajalehe numbritest ja nagu nendest nähtub, on lehe veergudel käsitatud mitmesuguseid ajaloolisi, kultuurilisi ja muid probleeme, mis olid punase rätiku näitamiseks nõukogude võimudele.

„Poolpäevalehe" tiitellehel mainitakse, et see ajaleht on „Valge Võtme Vennaskonna ja Maarjamaa Kultuuriühisuse häälekandja". Ajalehe tutvustamiseks mainitakse, et „Poolpäevaleht" on täielikult vaba igasugusest tsensuurist. Ajalehe suund on eelkõige kultuuriline, kuid sellest hoolimata avaldab ta heameelega ka materjale teistelt aladelt, näit. psühholoogia, filosoofia, esteetika, religioon, ajalugu j.m.

Ühtlasi mainitakse, et toimetus ei avalda oma veergudel kirjutisi, mille avaldamine ja levitamine on karistatav ENSV kriminaalkoodeksiga.

Ajalehe aadressiks on antud: Tartu, Pälsoni 14, Aarne Paevere.

„Poolpäevaleht" avaldas oma veergudel muu hulgas linnulennulised kuid võrdlemisi asjalikud ülevaated Eesti sini-must-valge lipust ja Eesti Vabadussõjast. Allpool avaldame „Vabadussõda" käsitava artikli, mis ilmus „Poolpäevalehes" nr. 4 pealkirja all „60 aastat tagasi algas Vabadussõda". Artikkel on järgmine:

Paraku on nii, et rahvad kirjutavad oma ajaloo kuldseid lehekülgi relvaga. Selles suhtes pole erandiks eestlasedki. Võtkem näitena meie rahva arengu 700 ebasoodsat aastat XIII sajandi esimesest veerandist kuni XX aastasaja teise kümnendani, mis pakuvad öeldu tõestuseks rohkem kinnitust. Piirdugem selle süngevõitu ajastu alguse, eriti aga lõpu vaatlusega.

Varem mainitud seitsmesajandilise ajalooperioodi juhatas sisse muistsete eestlaste kangelasliku vabadusvõitluse traagiline lõpp, mille tulemuseks oli nende priiuse kaotsiminek ja sattumine aastasadadeks võõrvõimude omavoli alla.

Kõnesoleva ajajärgu lõppemist tähistas Eesti Vabadussõda (1918—1920), mis taastas eestlaste peremeheõigused oma sünnimaale.

Kuigi eeltoodud vabadusvõitlused erinevad teineteisest suuresti (esimene lõppes lüüasaamise, teine võiduga), on neis ajaloo õppetundides ometi palju ühist. Tagasivaateliselt märkigem ennekõike seda, et mõlemal juhul otsustas eestlaste saatuse esmajoones nende oma jõud ja võimed. Muud tegurid olid vaid teisejärgulise tähendusega. Olgu siin juhitud tähelepanu kahe nimetatud võitlusepohhi rea võrdlusjoonte esitamisele „Eesti ajaloo" (toim. H. Kruus) I köite (1935) muistsest vabadusvõitlust käsitavas osas.

Eesti Vabadussõda algas 1918. aasta 28. novembril, s.o. kümme päeva pärast Eesti Ajutise Valitsuse poolt Saksa okupatsioonivägedelt võimu ülevõtmist. Sõja päästis valla Nõukogude Vene Punaarmee kallaletung Eesti kirdealadele Narve jõe joonel. Õiglase kaitsesõja iseloomuga Eesti Vabadussõja käigus tõrjuti sissetungijad järk-järgult maalt välja. Sõjategevus kandus Petrogradi lähistele, Pihkvasse ja Riiga, sundimaks Eestile vaenulikke jõude tunnustama vabariigi piiride puutumatust ning eestlaste võõrandamatut õigust omariiklusele. Vabadussõda aitas kaasa ka sõbraliku naaberrahva, lätlaste riikliku iseseisvuse kättevõitmisele.

Eesti Vabadussõda sisaldas endas veel Landesveeri sõja (6. VI—3. VII 1919), milles põrmustati eesti ja läti rahva põlisvaenlaste, sakslaste relvajõud.

Võit Landesveeri üle 23. juunil 1919. a. Võnnu lahingus Lätimaal, rajas aluse eestlaste rahvuslikule pidupäevale — Võidupühale. Nii mõnigi kord tuli Vabadussõjas ristata mõõka vene valgekaartlastega, andmaks märku Venemaa koloniaalimpeeriumi lagunemisest ja endise rõhutud vähemusrahvuse muutumisest arvestatavaks mõjujõuks Läänemere idakaldal.

Eesti Vabadussõda vältas 1918. aasta novembrit 1920. aasta 3. jaanuarini, mil Tartus kirjutati alla vaherahule Nõukogude Venega. 2. veebruaril 1920. a. pani sõjale punkti Eesti Vabariigi ja Nõukogude Venemaa vaheline rahuleping, mida võib täie õigusega lugeda eestlaste ajaloo üheks kõige pühamaks dokumendiks, mille hinnaks oli viie tuhande Eestimaa parima poja ning meie liitlassõduri elu.

Meenutades 1978. aastal Eesti Vabadussõja alguse 60. aastapäeva, peatugem sellest sõjast tuleneval põhijäreldusel: Eestimaa iseseisvus võideti kätte relvaga, seda tulnuks kaitsta samuti relvaga. Seda ilmset tõde alahinnati, kui olid 20 aastat puhanud vabaduse loorbereil ning kui Eestit asuti kaitsema lepingute hapra paberilehega, kus tuleviku soovunelmad ja halastamatu tegelikkus põimusid rahvuslikuks katastroofiks. Eelnevaga seoses on kohane meelde tuletada Jaan Poska prohvetlikke sõnu Asutavas Kogus 10. veebruaril 1920. a. Kõnes, millega see kogenud poliitik esines Nõukogude Venega sõlmitud rahulepingu ratifitseerimise puhul, manitses ta Vabadussõja saavutuste kindlustamiseks silmas pidama järgmist põhimõtet: „Maitsegem rahu, aga hoidkem alal ja kasvatagem oma sõjalist jõudu!" Kahjuks ei kujunenud ülaltoodud väljavõte suure riigimehe poliitilisest testamendist kõrvalkaldumatuks tegevusjuhendiks Eesti riikliku elu korraldamisel hukatusliku II maailmasõja puhkemisel 1939. a. Siinkohal au soomlastele, Talvesõja sangaritele!

Soovides varjata välismaist sõjalist vahelesegamist Eesti Vabariigi siseasjadesse ning ühtlasi meenutada Vabadussõja tõelist olemust, püüab Eesti rahvuslikele huvidele vaenulik propaganda kujutada seda sõda sisemise klassivõitlusena. Vabadussõja murrangulist tähtsust Eesti ajaloole on võltsingutega üsnagi raske olematuks teha.

Hoopiski kergemini tuldi aga toime selle sõja tummade tunnistajate barbaarse hävitamisega. Vabadussõjas langenute ausambad ja muud mälestusmärgid on enamikus purustatud. Sooritati teisigi vandalistlikke tegusid, kustutamaks eestlaste mälust kõike, mis seostub nende vabaduse ja iseseisvusega. Püsiva väärtusega kirjalikuks monumendiks ajaloo suurpäevale jääb kaheköiteline „Eesti Vabadussõda 1918—1920" (I 1937, II 1939).

Päev-päevalt hõrenevad nende read, kes 60 aastat tagasi raiusid relvaga eestlaste nime teiste vabade rahvaste kõrvale maailma ajaraamatu veergudele. Pidades kalliks selle põlvkonna teeneid Eesti riigi loomisel ja ülesehitamisel, ärgem siiski toitkem oma rahvustunnet üksnes mälestuste lättest. Iga rahvuslikult mõtlev eestlane saab kaasa aidata Kalevi uuele kojujõudmisele.

FINN-AUTO
Teen kõiki mehaanilisi parandusi (mitte keretöid)
3323 Danforth Ave. Tel. 691-9553
RISTO SAARENVIRTA

KAASMAALASED!
Puhastan keemiliselt (steamcleaning) Teie diivanid ja toolid, vaibad seinast seina ja lahtised Teie oma kodus. — Hel. Erik Lokbik 447-9834

Ilmus ANTS VOMM'i kauaoodatud nägus
LUULETUSKOGU „VARJUD"
Hind $8.— + saatekulu 50 c
Müügil VABA EESTLASE talituses

Balti sõdurite väljaandmine MÜ-s

Dr. Hain Rebas refereerib Rootsi valusast küsimusest

Metsaülikooli uuel kursusel 18.—26. augustini on esmakordseks lektoriks dr. Hain Rebas Rootsist, Göteborgist. Tema ettekannete tulipunktiks tõotab kujuneda loeng, mis käsitleb Rootsis kaitset otsinud balti sõdurite väljaandmist Nõukogude Liidule. Metsaülikooli 1979. a. kursusele registreerimiseks on nüüd viimane aeg — aadress: 45 Fulton Ave., Toronto, Ontario, M4K 1X6.

Metsaülikooli esmakordne lektor dr. Hain Rebas on üks meie noorema põlve ajaloolasi, kuid omal alal juba tuntud ja hinnatud mees. Möödunud kevadel AABS-i konverentsi ajal Torontos viibides, esines ta ettekandega ka kohalikule eesti kultuuripublikule ja intervjueeris oma teoksil oleva uurimuse jaoks silmapaistvaid eestlasi, kelle põgenikuteekond neid siia tõi Rootsi kaudu.

Dr. Hain Rebas teostab juba teist aastat teaduslikku uurimust Rootsi riigi stipendiaadina, teemaks „Eestlased Rootsis 1939—74".

Tänavu juunis toimus Stokholmis Balti Instituudi teaduslik konverents, mille peateemat käsitlev avaloeng „Baltic Minorities" oli usaldatud dr. Hain Rebasele. Torontosse saabub ta enne Metsaülikooli kursuse algust ja esineb Tartu Instituudi korraldatud ettekandeõhtul keskaegseid Läänemere mereteid käsitleva loenguga.

Metsaülikoolis on Hain Rebasel vähemalt kaks loengut — 1. Balti sõdurite väljaandmine Rootsist ja 2. Põhjamaalaste infiltratsioonikatsed Baltimaadel keskaja lõpu poole.

Esimene ettekanne käsitleb humaansust poseeriva Rootsi riigi „haiget hammast", mis ikka ja jälle uuesti valutama hakkab, kuigi sündmusest on möödunud juba üle kolmekümne aasta.

Metsaülikoolis demonstreeritakse ka sündmust käsitlevat mängufilmi.

Mis puutub Hain Rebase teoksil olevasse uurimusse, siis see heidab loodetavasti valgust ka paljudesse Rootsi riigi ja eesti põgenike vahekorra tumedatesse punktidesse. Rootsis viibinud eestlased mäletavad väga hästi, kuidas neid püüti töökohtadel natsideks tembeldada. Kas see oli Rootsi ametiühingute keskliidu — LO mõjustatud propaganda? Igal juhul mõjutas see 50-te alul toimunud massilist eestlaste Rootsist lahkumist.

Ligikaudu 5000 kõige ettevõtlikumat, parimates aastates ja heas tervises eestlast asus Rootsist Põhja-Ameerikasse, peamiselt Kanadasse.

See oli Rootsile rahvastikuline, aga ka moraalne kaotus, mis illegaalsete põgenikepaatide tõttu läks koguni maailma ajakirjandusse.

Rootsis taibati põgenikeprobleemi tähtsust alles 15 aasat hiljem ja praegu on loodud rida riiklikke hooldus- ja kultuuriasutusi, mis käsitlevad ainult põgenike asju. Sisserännu korraldamine on üks Rootsi rahvastikuprobleeme, milles eestlased on inimpõlve vanusega ainulaadseks uurimuse objektiks ja musternäiteks.

Ülikoolide lõpetajaid

Illinois State University Normanis, Ill. lõpetas BS kraadiga majandusteaduse alal Meeta Anne Aavik. Ta vanemad, dr. Olev ja Esta Aavik elavad Bloomingtonis, Ill.

Case Western Reserve University Celevelandis, Oh. lõpetas BA kraadiga bioloogias Magna cum laude Tiina Kirss Buffalost. Samal ajal valmistus ta magistrikraadile prantsuse keele alal, õppides pool aastat Prantsusmaal. Ta hinnati ülikooli poolt Emile de Sauze auhinnaga kui suure edukusega prantsuse keele õppija. Ta valiti ka Phi Beta Kappa liikmeks. Lõpetaja jatkab õpinguid arstiteaduse alal.

Eastern Nazarene College Bostonis lõpetas BA kraadiga moodsate keelte ja filosoofia alal Magna cum laude Anne Raudsepp Buffalost. Ta õppis pool aastat Saksamaal. Õpinguid jatkab ta magistrikraadi saavutamiseks raamatukogunduse alal.

Furs by Finn'i augustikuu
SUUR VÄLJAMÜÜK on alanud

SUUR VALIK
KASUKAID, KARUSNAHKESEMEID,
RIIDEST MANTLEID.

TULGE JA TUTVUGE!

FURS BY FINN
191 Eglinton Ave. E. Toronto
Tel. 488-1701
Chargex — Master Charge

SPORT

Spordimärkmikust

Londonis peetud maailmameistrivõistlustel moodsas rütmilises võimlemises, kus peakohtunikuks oli Kalev-Estienne juht Evelyn Koop ja osavõtjaid ka Kanadast, saavutasid N. Liidu võimlejad kolmikvõidu. Esimeseks oli kiievlanna I. Derjugina 38,50 punktiga, talle järgnesid J. Tomas Volgogradist 38,45 ja I. Gabashvili 38,25 punktiga. Üksikutes harjutustes said N. Liidu võimlejad 4 kuldmedalit, samuti sai kuldmedali N. Liidu naiskond ka rühmaharjutuses. Need tagajärjed näitavad, et moodsa rütmilise võimlemise olümpiamängude üheks alaks viimisega antakse venelastele senistele lisaks peotäis medaleid.

*

Milaanos peetud rahvusvahelistel võistlustel hüppas belglane P. Desruelles teivast 5.55. 5000 m jooksus oli esimene ta kaasmaalane E. Puttemans ajaga 13.31,6. Ameeriklane E. Moses jooksis 400 m tõkkeid ajaga 48,47 ja itaallanna S. Simeoni hüppas kõrgust 1.89. Kanadalane Bruno Pauletto võitis kuulitõuke tulemusega 20.13.

o

Soome—Prantsusmaa kergejõustiku maavõistluste avamisel tegi soomlane Juha Tiainen vasaraheites uue Soome rekordi 74.42. Teistest tulemustest on märkida Reijo Ståhlbergi kuulitõuge 20.10, Philippe Deroche kaugushüpe 7.73, Jacques Aletti kõrgushüpe 2.17, Patrick Abada teivashüpe 5.50, kuna soomlane Antti Kalliomäki jäi teiseks tulemusega 5.40. Maavõistlus lõppes meestel soomlaste napi võiduga 218 prantslaste 214 vastu, naistel soomlastel 78, prantslastel 77 punkti.

Spordiuudiseid kodumaalt

Juunikuu lõpul Kadrioru staadionil peetud Erich Veetõusme XVII mälestusvõistlustel võistles külalisi Soomest, Ungarist ja mujalt. Paremad tagajärjed olid juba varem nimetatud Heino Puuste uus Eesti odaviskerekord 84.16, Heino Sild tõukas kuuli 19.64, Ants Savest 19.04, Tarmo Valgepea hüppas kõrgust 2.15, 1000 m jooksus oli parim Ervin Narits 2.22,1 ja Raili Kadarik saavutas oma isikliku odaviske rekordi 53.90, mis on Eesti naiste kõigi aegade viies tulemus.

*

Tallinnas „Kalevi" siseujulas toimus 15. korda Eesti— Soome maavõistlus ujumises. Seni on soomlased olnud võitjaks üksteist ja eestlased kolm korda. Tänavu võitsid eestlased vahekorraga 131:99. Võistlustel tehti mitmeid uusi eesti rekorde. Nii ujus Margus Kukk 100 m vabalt 53,75, Oleg Labzin 100 m seljali 1.01,88, Ilona Kuuskla 200 m rinnuli 2.50,13 ja kombineeritud teatemeeskond koosseisus O. Labzin, J. Bugakov, Raul Rannaveer ja Margus Kukk 4.05,63.

*

Kadrioru staadionil peeti 62. Eesti meistrivõistlused kergejõustikus. Tagajärgedest on märkida: Tiit Pahapill hüppas kõrgust 2.21, Heiki Kask 2.16, mis on Eesti kõigi aegade 3.—4. tulemus. Praegune tabel on järgmine: T. Pahapill 2.24, V. Lumi 2.23, T. Valgepea 2.18.

Kümnevõistluses saavutas Margus Kasearu 7855 punkti. Helgi Parts võitis oma 24. meistritiitli tõugates kuuli 17.06, kettaheites oli esimene Elju Kubi isikliku rekordiga 60.84, Ramon Lindal hüppas teivast täpselt 5 m, Heino Puuste viskas oda 77.70, Kunnar Laansalu heitis vasarat 69.56, Heino Sild tõukas kuuli 19.67. Üldse jagati 35 meistritiitlit.

Moskvas ilmus raamat okupatsiooni kohta

Moskvas on ilmunud ajalooline raamat, milline käsitleb N. Liidu okupatsiooni Baltikumis. Raamatu autorid väidavad, et nõukogude kord teostati Baltikumis nende maade komparteide algatusel ja mitte peamiselt tänu välisinterventsioonile.

Nad katsuvad igat moodi seletada, kuidas nii väikesed komparteid suutsid võimu haarata aga satuvad tihti suurtesse raskustesse. Et asja lihtsamaks teha, unustavad nad mõned faktid ega nimeta näiteks midagi suurtest küüditamistest.

Millegipärast on raamat välja antud ainult 2150 eksemplaris. Raamatu nimi on „Sotsialistlik revolutsioon 1940 Leedus, Lätis ja Eestis".

SILPRISTSÕNA

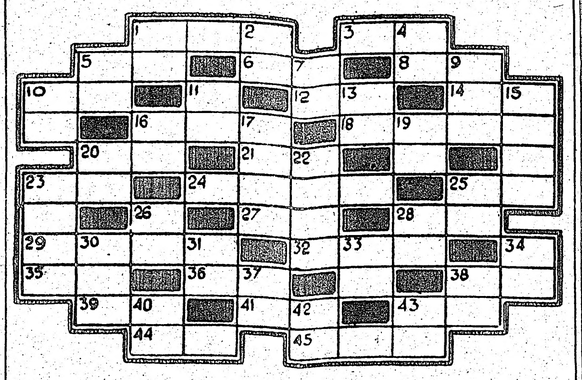

Ba- ba- di- du- ge- gi- gu- ha- he- he- hei- jõu- ka- ka- kaar- kas- kas- ki- kuu- la- la- la- la- la- la- la- le- le- li- lu- lä- ma- ma- ma- me- mi- mo- mo- mui- na- nar- ne- ne- ne- nee- no- no- on- pü- ree- rel- ri- rum- sa- se- si- si- si- su- ta- ta- ti- ti- tu- va- va- va- va- va vae- val- võ-.

Põikread: 1. Surnute riik eesti müütoloogias, 3. Võrsub tüvest, 5. Aeglane loomake, 6. Füüsiline vaev, 8. ... Hurt — Eino Leino teos, 10. Pehme toit, 12. Rohkem kui üks, 14. Komme, pruuk, 16. Koht Põhja-Eesti rannikul, 19. Kasulik putukas, 20. Ajaviitekoht, 21. ... kuu — ühe kuu eestipärane nimi, 23. Sihvakas, 24. Raske, vaevaga seotud, 25. Tuntud saksa luuletaja, 27. Vorm sõnast laskma, 28. Võõrkeelne eelliide, täh. ainus, üksik, 29. Delikatess, 32. Jäme kepp, 35. Värv, 36. Ripplukk, 38. Käe osa, 39. Pidulik eine, 41. Purjelaev, 43. Oeldakse töötajale, 44. Terav, 45. Noor loom.

Püstread: 1. Siseelund, 2. Osa teatrist, 4. Saksa okup. ajal loodud põrandaaluse E.V. valitsuse liige, 5. Kirjavahemärk, 7. Valge ja külm, 9. Linn Rootsis, 10. Töövaba päev, 11. Eesti naaber, 13. Mitte hele, 15. Eesti teater, 16. Eesti naiskunstnik, 17. Soome eepos, 19. Põõsaspuu, 20. Õhuke nahake, 22. Kõlama, 23. Ebameeldivalt kaval, 25. Mehenimi, 26. Koht Saaremaal, 28. Ära pardunud, 30. Raudteejaam Tallinna lähedal, 31. Naisenimi, 33. Toa osa, 34. Teatud tants, 37. Linn Venemaal, 38. Hoiukoht, 40. Jõgi Venemaal, 42. Linn Eestis, 43. Rikas.

FINN TASTE BAKERY
7 Grantbrook Ave. (Finch Plaza)
(Finchi nurgal, Bathursti ja Yonge vahel)
TELEFON 225-0824
Pagariäri neile, kel on peen maitse
Ari avatud: teisip., kolmap., neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4.
(Esmaspäeviti suletud)

EESTI KINNISVARADE VAHETUSFIRMA
NORDEN REALTY INC. - Realtor
2810 Victoria Park Ave., Suite 105, Willowdale, Ont.
Ostu või müügi puhul helistage
RAIMO SAARKOPPEL
kontoris 499-4181, kodus 499-3406
Üheperekonna-elamud, ärid, korterimajad, suvilad, maad, farmid, mortgage'id jm.

RAAMATUID

müügil

„VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Hanno Kompus — **Kustutamata nälg kunsti järele**	11.—	35
L. Wahtras — **Liivaklass**	2.50	15
Enn Nõu — **Vastuvett**	5.—	40
Anna Ahmatova — **Marie Under — Reekviem**	3.50	35
H. Michelson — **Skautlikul teel**	3.—	35
H. Michelson — **Noorsootöö radadel**	4.30	35
H. Michelson — **Eesti radadelt**	9.—	35
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — **Mõttelend — Pilte ja peegeldusi**	5.—	25
Karin Saarsen — **Lohengrini lai kumine**	4.50	15
Herbert Salu — **Utoopia ja futuroloogia**	4.50	25
Eduard Krants — **Lumejiitlased** (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — **Mis need sipelgad** (luuletuskogu)	3.—	15
A. Kubja — **Kadunud kodud — mälestused**	4.—	25
A. Kubja — **Mälestusi kodusaarelt**	2.—	20
A. Kubja — **Palukesed**	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — **Soomepoisid** 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	35
Leho Lumiste — **Alamuse Audros** — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — **Atlandi aknal**	2.10	40
L. Lumiste — **Killad külas**	5.30	40
A. Vomm — **Ristsõnad I**	2.50	20
A. Vomm — **Ristsõnad II**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad III**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad IV**	2.25	20
Ants Vomm — **Minu hing** (luuletuskogu)	20.—	40
Ants Vomm — **Varjud** (luuletuskogu)	8.—	50
K. Eerme — **Surnud laevad ja elavad mälestused**	1.50	15
K. Eerme — **Päevata päevad ja ööta ööd II**	4.—	40
S. Ekbaum — **Ajatar** (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — **Jumalaga, Kars ja Erzurum**	4.—	30
J. Pitka — **Rajusõlmed**	8.80	40
A. Käbin — **Vaim ja muld**	5.—	40
Urve Karuks — **Kodakondur** (luuletuskogu)	6.—	20
H. Oja — **Koputused eneses** (luuletuskogu)	1.50	25
H. Oja — **Tunnete purdel** (luuletuskogu)	2.75	25
A. Küng — **Mis toimub Soomes?**	14.—	50
Aarand Roos — **Juutide kuningas Tallinnas**	6.—	40
E. Sanden — **Mitme näo ja nimega**	12.50	50
E. Sanden — **Loojangul lahkumine Tallinnast**	16.20	50

RAAMATUID LASTELE:

Ilme Ivandi — **Pargi**	2.50	35
Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	50
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

Haapsalu spordilinnana

II

Kergejõustik ja muud alad

Põhialade kõrval on Haapsalus tegeletud ka teiste spordialadega. 1923. a asutati Haapsalus spordiselts „Läänela" ja alustati süsteemipärast sportimist. Kuid on ka vanemaid teateid. 1896. a. kirjutas „Sakala", et „21. juunil sai selle linna jalgrattasõitjate tore sõiduplats, palju kaugelt tulnud võõraste osavõtmisel, avatud". 1906. a. kirjutab ajaleht, et Tallinnas peetud „Tshigorini" seltsis 8.—15. juulini peetud „male võidumängu" võistlusel sai kaheksast Eestimaa paremast esimese auhinna, 20 rubla ja aunime „Kõige tugevam Eestimaa malemängija" h-ra Abels Haapsalust. Kuid Eesti spordiajaloos on sellinegi märkus, et Eestimaa esimene hipodroom oli asunud lühikest aega Haapsalus raudteejaama ja raadiomasti vahelisel maa-alal.

Tuntuim vanema põlve kergejõustiklane Haapsalus oli 1914. a. sündinud ja 1936. a. gümnaasiumi lõpetanud Aleksander Kreek, kes kidura tervise pärast (oli käinud lapsena koguni karkudega) hakanud sportima.

Ta jõudis 1937. a. kuulitõukes maailma edetabelis viiendale ning 1938. a. teisele kohale ning Euroopa meistriks tulemusega 16.40.

Praegu arvestatava Haapsalu rajooni kõigi aegade edetabelis on A. Kreegi 1936. a. tehtud 15.21 ees ainult V. Kuusemäe 15.59, tehtud 1966. a. I. Jaksi odaviskerekord 61.32 (1942) purustati alles 1977. aastal. Tuntuimaist Haapsalu kergejõustiklastest kuuluvad veel praegugi edetabeli kümne parema hulka R. Aavakukk, K. Tammiste, E. Piliste, eestirootslane L. Gärdmann, F. Saarlaid, G. Raatma, P. Tcomla, H. Vilipe, H. Laidre, H. Kariler, E. Reinloo, L. Puskar, E. Püve ja E. Proos; viimase õpilane V. Kuusemäe on juba aastaid olnud N. Liidu kettaheitjate paremikus.

Ujumises on endale jäävalt nime teinud tuntud kuldujujad Boris ja Egon Roolaid, hiljem Elfriede Kreeps, Feliks Verendel ja H. Laidre. Haapsalust on pärit ka üheteistkordne Eesti meister kabes Ülo Kesker.

LÕPP

Loenguteseeria Tartu College'is

Metsaülikooli tegevuse ajal saabub Torontosse terve rida silmapaistvaid oma ala lektoreid, kelledele Tartu College'is loenguõhtuid korraldab ka Tartu Instituut.

Dr. Hain Rebas Göteborgist selgitab kolmapäeval, 15. augustil keskaegseid Läänemere kaubateid, näidates ka valguspilte. Reedel, 17. augustil dr. Taavo Virkhaus Duluth'ist esitab loengu „Kammermuusika Eestis", rääkides heliloojatest ja mängides helilinte nende töödest.

Nende kahe loengu vahel, neljapäeval, 16. augustil esitame pooletunnilise ingliskeelse helilindi selgitamaks 139-st valguspildist koosnevat seeriat pealkirjaga „Estonia — Western Civilization's Outpost on the Baltic Sea". See on valmistatud Connecticutis Enn O. Kõiva ja ta kaastööliste poolt Ühendriikide koolides näitamiseks.

Pärast MÜ nädalat on pühapäeval, 26. augustil dr. Heino Susi loeng teemal „Iseseisvusaeg Karl Ristikivi pilguga". Kolmapäeval, 28. augustil prof. Rein Taagepera Kaliforniast räägib teemal „Võisturelvastumise matemaatikast". Ta on seda probleemi uurinud ja arvutanud mitu aastat.

Üks ettekanne on veel lahtine kuupäeva suhtes. Ellen Valdsaare vanade eesti rahvapillide kogu on praegu Torontos ja seda kasutatakse põhjalikumaks loenguks ja ülevaatuseks.

Pisut hilisematest plaanidest räägikides on lubadusi piiskop K. Raudsepalt, praost R. Kivirannalt ja dr. Roman Toilt kiriklik-teoloogilistel ja kirikumuusika teemadel. Ettekannete kuupäevad selguvad hiljem. Tartu ülikooli aastapäeva tähistatakse pühapäeval, 2. detsembril. Kavandamisel on ka huvitav laudkonna loeng, mis peaks huvitama noori, kellel ees on õppesuuna valik.

E.A.

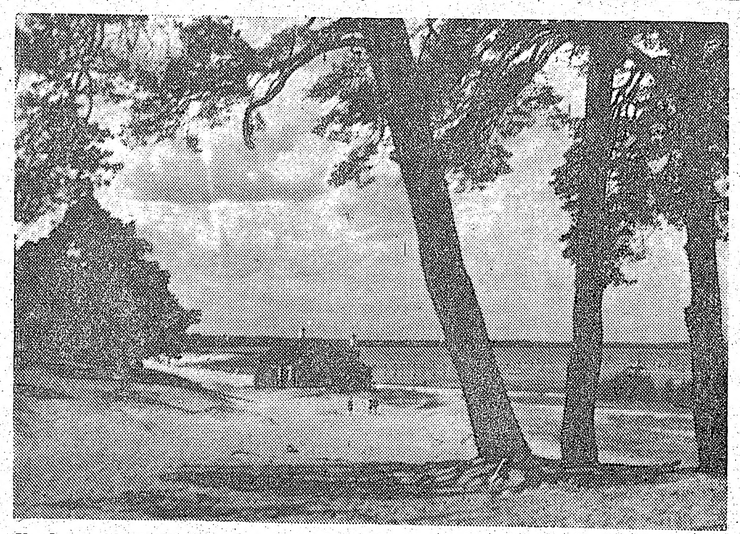

Vaade maalilisele Võsu rannale Eestis.

⊙ Stokholmi eesti nais- ja meeskoor laulsid enne suvevaheajale minemist sisse ühise heliplaadi helispetsialistide kaastegevusel Viljar Naerise vahendusel ja juhtimisel Sofia kirikus, mis akustika poolest loetud üheks parimaks. Repertuaaris on isamaalised ja vaimulikud laulud. Dirigendiks oli Toomas Tuulse.

⊙ Stokholmi Eesti Gümnaasiumi lõpetasid kaks noort, Eva Uustal ja Kristjan Penno. Möödunud aastal viibisid mõlemad õpinguil USA keskkooles, olles saanud selleks stipendiumid.

Golfi hoovuse salapärane tee

Saksa suurel ookeanograafide kongressil esitati jälle teooriaid, millised kahtlevad Golfi hoovuse tähtsuses Põhja-Euroopa soojendamiseks. Mitu teadlast arvasid koguni, et Golfi hoovus ei tulegi Euroopasse, vaid et küsimus on teisest hoovusest.

Juba 1936 avaldati esimesed kirjalikud kahtlused Golfi hoovuse suuna suhtes. Kavatseti suurejoonelisi uurimusi aga sõda tuli vahele. Nüüd väidavad kahtlejad, et hoovuse teed pole kunagi kindlaks tehtud.

Kahtlejad väidavad, et hoovus läheb ainult lühema maa Ameerika rannikust eemale ja siis jälle keerab tagasi vastupidises suunas. Veehoovus käivat ainult ringi, ringi igavesti. Siis tekib teine küsimus: Kust tuleb soe vesi Norra rannikule? Sellele küsimusele pole keegi teadlane osanud mingil loogilisel moel veel vastata.

⊙ Lundi ülikoolis Rootsis sooritasid eesti keele eksamid 20 p. ulatuses Eva Lundquist, Ingrid Paju ja Silvia Toomar, 40 p. ulatuses Aili Aaman, Ilmar Anderson, Meta Caster, Aino Jakobson, Rein Karro, Evi Lepik, Aksel Ojasoo, Sigrid Põdrus, Maimu Sooaru ja Silvia Toomar.

ADVOKAADID

ADO PARK, LL.B.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

VABA EESTLANE

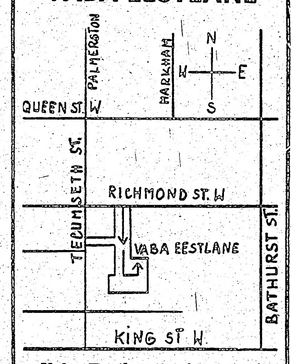

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70,
Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

ÄRSTID

LEO KANN, D.C.
DOCTOR OF CHIROPRACTIC
212 Dinnick Cr.
Tel. 489-0562

ERIC HARELA, D.C.
DOCTOR OF CHIROPRACTIC
331 Sheppard Ave. E. Willowdale
TELEFON 224-0444
Aeg kokkuleppel

Austraaliast Banffi suveseminarile

SYDENY (MK) — 19-aastane eesti vioolamängija Juhan Peipman Austraalias sai käesoleval aastal taas stipendiumi osavõtuks Banffi Fine Arts Centre'i suveseminarist Kanadas viola meistriklassis. Fakt, et stipendiaate selleks seminariks eri maadest kogu maailmas sel aastal on ainult 7 isikut, näitab Juhani taset omal erialal.

Suurele töökoormale vaatamata — oma muusikaliste õpingute jätkamise kõrval töötab ta ka tunnustatud õppejõuna viiola alal Sydney Riikliku Konservatooriumi juures olevas Suzuki erikoolis — pole ta keeldunud esinemast eesti üritusil, kui teda on kutsutud.

Peipman'i juures tuleb imestada ta korralikku eesti keelt, kuigi ta vanavanemad immigreerusid Austraaliasse üle 50 aasta tagasi ja ta ema on sündinud siin maal.

Hiljuti toimus Hamiltonis leerinoorte õnnistamine, kus abipraost T. Nõmmik ja õp. E. W. Haase õnnistasid seitse noort. Pildil esireas vasakult Helga Lilian Mälberg, õp. E. W. Haase, abipraost T. Nõmmik, organist Eva Rammo ja Margot Bohl; teises reas Heli Ella Petraska, Susan Lynn Rätsep, Hilary Miserowsky, Tiina Ellen Rätsep ja Kai Ellen Himma. Foto: E. Rätsep

Euro-kommuniste ootab tulevikus Siber

Kuidas KGB suhtub Itaalia ja Prantsusmaa kommunistlike parteide juhtidesse

BONN (EPL) — Frankfurdis ilmuv Inimõiguste Seltsi ajakiri „Menschenrechte" avaldas Samizdati allikail oma viimases numbris nõukogude töölise Gennadi Bogoljubovi avaliku kirja ühele sõgedale ameeriklasele, kes kinnitas, et nõukogude rezhiimikriitikute hulgas pole „riigireetureid" töölisklassist. Selle seletuse andis ameeriklane Harry Bridges 12. aprillil 1977 Washingtonis nõukogude teadeteagentuur „Tassi" korrespondendile. Vastusena kirjutab Bogoljubov:

„Teie eksite rängalt, härra Bridges. Ma poleks teile kunagi kirjutanud, kui teie poleks andnud „Tassi" korrespondendile intervjuud, mis mind sügavasti pahandas. Teie ütlesite: „Kuna olen päritolult tööline, siis tõstan eriti esile tõsiasja, et nõukogude rezhiimikriitikute ega riigireeturite hulgas pole ainsatki töölisklassi esindajat."

See ei vasta tõele. Kust teie võiksite seda teada? Eriti, kui võtta arvesse asjaolu, et 250 miljonilise arvuga rahvas peab elama ilma vähimagi informatsiooniallikata. Teile võivad teated selle rahva kohta ainult läbi tilkuda.

Fabritseeritud protsessid

Meie tööliskonnas on palju rezhiimikriitikuid, kes võitlevad inimõiguste eest.

Aga neid rõhutakse julmalt väljapressimiste ja provokatsioonide näol eriti KGB organite poolt.

Neid inimesi ei karistata kordasaadetud kuritegude eest ega vastavalt õigusnormidele. Lihtsalt fabritseeritakse protsess, saadetakse inimene töölaagrisse ning kui ta ennast ei „paranda", tuleb uus karistus teise paragrahvi alusel.

Nii juhtus see näiteks mu sõbraga, nimega Viktor Kusmitsh Grigasov, kes on tööline, sündinud 1943. Aastal 1972 kutsuti ta Magadani piirkonnas tunnistajaks kohtusse, kus ta sama protsessi ajal mõisteti paragrahv 206/1 alusel aastaks vangi. Ta vahistati uuesti 1976 minu korteris, kuna ta vastavalt paragrahv 197-mele oli rikkunud passimäärust. Selle eest ta mõisteti kuueks kuuks range rezhiimiga töölaagrisse, kuigi Magadanis elab tuhandeid inimesi, kes pole endid registreerinud.

Aga enne veel, kui ta töölaagrist vabanes, sai ta uue karistuse paragrahv 190/1 põhjal, millega ta tembeldati reeturiks ja nõukogude riigi laimajaks.

Inimesed vabas maailmas võivad endile vaevalt ette kujutada, kuidas meie maal inimõigusi alla surutakse ka siis, kui inimene astub välja nõukogude põhiseaduses fikseeritud elementaarse õiguse eest.

Kolõma ootab . . .

Mina ise olen sündinud 1942 töölisperekonnas, kelle liikmed töötasid kangrutena. Pärast algkooli lõpetamist õppisin krohvijaks, kellena töötasin sõjaväeteenistuseni. 1962 mobiliseeriti mind punaarmeesse, kus sain 1964 nii raskesti vigastada, et olen 3. grupi invaliid. Hoolimata sellest olen ma sooritanud hulga aastaid raskeid kehalisi töid.

Siis asusin ümber põhjapoolsesse piirkonda. Seal, Kolõma piirkonnas, kogesin kõige jõhkramaid ebaõiglusi ning asusin kõikjale kaebekirju kirjutama. Kõik jäid tulemusteta. Ainult KGB tundis mu vastu huvi: kuulas mu telefonikõnesid pealt, avas mu posti jne. Ilma prokuröri volituseta otsiti kolm korda mu korter läbi. Seejuures meenutan üht kõnelust KGB-kapteniga Magadanis.

Täis viha ütlesin talle näkku, et ma töölisena informeerin olukorrast kommunistlike parteide juhte nagu Enrico Berlinguer (Itaalia) ja Georges Marchais (Prantsusmaa).

Seepeale vastas mulle KGB-kapten: „Tuleb aeg, mil ka need siin Kolõmas istuvad." Ma ei pannud seda imeks ning vastasin temale, et Stalin, kes on ilmselt tema vaimne eeskuju, lasi vahistada kogu Kolmanda Internatsionaali ning pani selle koos miljonite vene inimestega Norilski, Magadani ja Vorkuta koonduslaagrites mädanema. Lisasin: „Kui teil selleks võim oleks, siis paneksite kogu maailma elanikkonna okastraadi taha."

See kõnelus toimus 9. sept. 1976. Varsti pärast seda visati mind KGB vihjel „Talaja" puhkekodust välja põhjendusega nagu oleksin rikkunud majakorda. Juba 9. oktoobril otsiti mu korter läbi ning pandi protsess käiku.

Gulag käib edasi

Lõpuks ütlen ma teile veel, Harry Bridges: olen lugenud Aleksander Solzhenitsõni teoseid ning seepärasti KGB poolt jälitatud. Gulagarhipelaag elab edasi. Meie räägime õigusetusest ja inimõiguste rikkumisest Hiinas. Sellele võib vastata tuntud vene vanasõnaga: „Minu lehm võib rahuga ammuda, aga sinu oma peab vait olema."

See käib ka teie kohta, härra Bridges. Teie annate vastavalt oma soovidele intervjuusid, olete Valge Maja poliitika vastu ning teiega ei juhtu midagi.

N. Liidus aga võin, mina selle avaliku kirja eest saada pikaajalise vanglakaristuse või mind võidakse paigutada psühhiaatrilisse kliinikusse.

Ja kui avalikkus minu eest välja ei astu, võin väga kauaks ajaks „Psühhikushkasse" jääda.

Tean, et ka teie juures esineb inimõiguste rikkumisi. Aga need tulevad avalikult kohtu ees arutusele, et asjad ei korduks. Meil pole kogu nõukogude võimu ajal ühtki rida ilmunud selle kohta, et teisitimõtlejaid hoitakse kinni hullumajades.

Teie väidate, et nõukogude rezhiimikriitikud on CIA poolt makstud agendid. Aga kelle agent olete teie? Arvatavasti KGB oma.

Tegelikult teie kaitsete stalinistlikku rezhiimi ning see tähendab et kaitsete fashismi.

Ma ei leia mingit vahet fashismi ja stalinismi vahel.

Lõpuks annan teile veel head nõu: enne kui hakkate nõukogude rezhiimikriitikutest rääkima, asetage ennast meie seisukohale ning võtke vaevaks seda küsimust tõsiselt ja vajaliku asjatundmisega käsitleda."

EPL/KK

Jumalateenistus ja kalmistupüha Georgina eestlastele

Möödunud laupäeval, 28. juulil, toimus Ontarios Royal Beachi lähedal asuva perekond Rein Hõbe talu avaral ja hästikorrastatud elamuesisel murul jumalateenistus rohkearvulise palvelistega. Jutlustas Toronto Eesti Evangeelse koguduse jutlustaja dr. Allan Laur, organistina tegutses akordionil koguduse liige E. Ahlberg ja solistina kaunistas jumalateenistust sopran Vilma Krabi, kes laulis kolm laulu.

Pärast jumalateenistust toimus ühine kohvijoomine.

Pühapäeval, 29. juulil toimus Suttoni kalmistul jumalateenistus ja kalmistu eestlaste osa õnnistamine. Teenis Toronto Jakobi kogutuse õpetaja Tõnis Nõmmik.

Pärast jumalateenistust tutvustas õpetaja temaga kaasas olevat külalist õpetaja Olaf Mägis't.

Suttoni kalmistul puhkab momendil mitu kaaseestlast. Mitmed eestlased on omale Suttoni kalmistule viimseid puhkepaiku muretsenud.

J. S—gi

LUGEGE

Rein Moora — Evald Uustalu

SOOMEPOISID

384 lk. (sellest 64 lk. fotosid) — Hind $14.00 pluss 85 c saatekulu

Johan Pitka

RAJUSÕLMED

Koheselt pärast Eesti Vabadussõda kirjutatud mälestusraamat „värskete" elamustega Eesti vabaduse eest võitlemisest aastail 1914—1919. Raamat ilmus 1972. a. admiral J. Pitka 100. sünniaastaks.

237 lk. — Hind $8.80 pluss 50 centi saatekulu

KINKIGE

oma võõrrahvusest sõpradele Eesti võitluse tutvustamiseks ingliskeelne

Evald Uustalu

FOR FREEDOM ONLY

Hind $7.00 pluss 50 c saatekulu

MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

ILMUSID JA ON MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

Einar Sanden

„MITME NÄO JA NIMEGA"

Dokumentaalteos andekaimast eesti soost spioonist Arthur Haman — Juhan Tuldavast, kes „põgenes" 1955. a. Rootsi ja saavutas pagulaskonna usalduse, kuni 1963. a. N. Liitu tagasi läks. Autori uurimine põhineb paljudele dokumentidele ja isiklikele kokkupuuteile.

224 lk. Hind $12.50 — saatekulu 50 centi

Einar Sanden

„KGB CALLING EVE"

See on mõned aastad tagasi eesti keeles ilmunud ja suurt tähelepanu leidnud dokumentaaljutustuse „KGB kutsub Evet" ingliskeelne väljaanne. Eestikeelse teose ilmumisel nimetati seda rohkem kui tõesti sündinud looks, vaid hoopis kõigile kodumaad külastajaile vajalikuks käsiraamatuks. Võõrastest rahvustest sõpradele oleks see heaks näiteks KGB agentide tööst turistide hulgas.

224 lk. Hind $12.50 — saatekulu 50 centi

Rittner's

Euroopamaitselised toidud
Lihasaadused & delikatessid

Tuntud kõrgekvaliteedilisi ja peenemaitselisi liha- vorsti- ja suitsutussaadusi ning delikatesse LEIATE MEIE ÄRIDEST!

Peakontor: 21—25 Medulla Ave. Toronto 18, Ont.

Laod: Toronto, Montreal

26 ÄRI: Toronto, Ottawa, Kitchener, Waterloo, Burlington, St. Catharines, Mississauga, Pickering, London & Oshawa

Sest inimene ei pea sinna tagasi minema, kus ta kord on tõtt kõnelnud.

A. H. Tammsaare

Ükski mees ei suuda oma naist valvata, kui naine ise ennast ei valva.

A. H. Tammsaare

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 2. augustil 1979 — Thursday, August 2, 1979

KIREV MAAILM

NEW YORK — Kohtunik Arnold Fraiman NY osariigi kõrgemast kohtust lõpetas millegipärast protsessi ja lasi sellega roimari ja vägistaja vabaks. 1971. a. sama kohtunik tühistas protsessi ja sellega sai vabaks mees, keda süüdistati röövimises. 1975. a. oli kohtus kaebealusena E. Michael, keda süüdistati röövimises, pedersatsuses ja vägistamises. Protsess oli kohtus teistkordselt. Kohtunik Fraiman kuulutas protsessi ebaseaduslikuks. See kohtunik on 53 a. v. ja valitud 5. nov. 1968, 14 aastaks osariigi ülemkohtu liikmeks.

NEW YORK — Alastiolek võib teinekord päästa uppumissurmast. Paljud uppujad oleks päästenud, kui nad oleks osanud vette sattudes saapad jalast ja riided seljast võtta, kirjutab Encyclopedia Britannica Research Corp., olles valmistanud filmi „Pääsemine ujumisel". Möödunud aastal uppus 8000 ameeriklast. Ligi 60% neist sattus vette riietega, mis muutusid vettides raskeks. Nad ei saanud neid kõrvaldada ega saapaid jalast võtta end selili vee peal hoides. Riideid saanuks hiljem kasutada isegi abiks vee peal hoidmiseks.

NEW YORK — Hiljuti näidati NY TV-des ja ka mujal filmi, mis pidi kurjategijaid hoiatama ja hirmutama vanglate eest. Samasuguste filmidega katsetati ka Jacksoni vanglas, Michiganis. Tulemus olnud vastupidine oodatule. Grupis, kellega katsetati, esines veelgi enam kuritegevust. Katsetusel oli 13 kuni 17 a. vanuseid nopri, kes viidi 2,5 tunniks vanglasse ja jäeti seal teatud ajaks kongi, mille järele vangid seletasid neile vangla koledusi.

LONDON — Rahvusvaheline vaalakomisjon Londonis otsustas keelata vaalade püüdmise suurtelt laevadelt määramatuks ajaks. Otsuse vastu on N. Liit ja Jaapan, kes harrastavad vaalapüüki suurtes mõõtmetes.

STOKHOLM — Hiljutine uus hindade tõstmine Nõukogude Liidus põhjustas Eestis suurt nurinat. Selle summutamiseks püüti rahvast peibutada eriti haruldaste kaupade pakkumisega. Nii oli nädala jooksul Tallinnas võimalik osta vahepeal unustatud banaane (kilo maksis pisut üle rubla). Mõneaastased lapsed said neid siiüa elus esmakordselt. Saadaval oli ka apelsine.

BONN — Lääne-Saksamaal on suured plaanid söekasutamise kohta, et pääseda olenevusest araablaste õlist. Esimene vabrik — suurim Euroopas — peaks valmis saama juba 1981 ja see annab päevas 70 tonni tooröli. Peale selle asutatakse vabrikuid, mis valmistavad söest gaasi ja bensiini. Viimasel puhul on sakslastel suuri kogemusi sõja ajast. 1944 oli sakslastel käigus 44 vabrikut, mis andsid üle nelja miljoni tonni bensiini aastas.

WASHINGTON — Päikeseplekkide aktiivsus jõuab tänavu jälle oma 11-aast. tsüklis kõrgpunkti, teatatakse Connecticuti ülikooli teadlaste poolt. Dr. Michael Viola ütleb, et päikeseplekkide aktiivsus hävitab teataval määral maakera osoonkihti ja võimaldab seega rohkemalt ultravioletseid kiiri läbi tungida. Päevitamisel-suplemisel tuleb seepärast tänavu olla eriti ettevaatlik.

NEW YORK — Seksoloogia õppetunde tahetakse juba algkooli 5. klassist arvates laiendada, teatas New Yorgi haridusosakond. Põhjuseks on asjaolu, et New Yorgi koolides on suguhaiguste juhtumite arv kohutavalt kasvanud. Süüfilist registreeriti teismeliste hulgas l.a. 130 ja gonorröe juhtumeid 2191. Haridusosakonnale on teinud muret eriti see, et noorte keskel alla 15 a. süüfilise juhtude arv on kasvanud 271%.

Jõekääru ja Seedrioru suvekodude kasvatajad vahetavad mälestusesemeid. Foto: J. Säägi

Jõekääru noorte ühine küllasõit Seedriorule

Möödunud kesknädalal, 24. juulil, sõitsid Jõekääru noored, suvekodu juhataja Viive Lomax'i, eriala juhataja E. Ruberg'i ja kasvatajate juhtimisel külla Seedrioru noortele.

Kell 8 hommikul väljusid üks suur buss ja mitu sõiduautot 81 noorega Jõekäärult Seedriorule. Pärale jõuti kell 11 e.l. Külaliste vastuvõtuks olid Seedrioru kasvandikud üles rivistatud poolkaares peamaja poole. Sõidukitest väljunuid tervitas Seedrioru Suvekodu juhataja Kunda Rist ja kasvataja Priit Aruvald andis Jõekäärule kingitusena Seedrioru ojast püütud elavad vähjad Jõekäärule „ümber asustamiseks".

Rivikorras liiguti peoväljakule, kus heisati suvekodude lipud. Seedrioru lipp kerkis Seedrioru laulu „Kui ma Seedrioru kingastele jõuan, leian sõpru hulgana" saatel. Ja Jõekääru lipu heiskamisel lauldi Jõekääru hümni. Vahetati kingitusi ja lausuti vastastikku tervitussõnu.

Seedrioru kasvandik Liisa Hess ütles teretulemast Seedriorule ja Jõekääru poolt andis juhataja Viive Lomax Seedrioru juhataja K. Rist'ile üle E. Rubergi poolt valmistatud naha ehistöö Tallinna silueti.

Pärast seda sammusid noored Seedrioru mälestussamba juurde, kus E. Ruberg koos kahe noorega asetas Nora Valteri poolt valmistatud pärja aiasamba jalale. Enne pärja asetamist pöördus E. Ruberg lühikese kuid hingestatud sõnavõtuga noorte poole, meenutades langenud Eesti kangelasi.

Päevakavas oli mänge, ujumist ja võistlusi, mis toimusid ühises sõpruse vaimus kuni oli jõudnud lõunaaeg. Lõunasöök, mille olid valmistanud Seedrioru pereemad, maitses hästi. Pärast lõunasööki jatkus ühine tegevus kuni õhtusöögini. Pärast õhtusööki algas videvikus lõkkeväljakul lõkketule süütamine.

Lõkkevanana toimis kasvataja Priiti Aruvald, kes lõi hubase meeleolu ja viis ettekanded sujuvalt läbi.

Ettekannete raames esinesid suvekodude noored vaheldumisi. Lauldi ja hõisati kuni rauges lõketuli ja viimased sädemetevihud tõusid üles kõrguste poole. Hõõguvad tukid kustutati ja liiguti söögisaali mahla jooma. Pärast mahlajoomist lamgetati Eesti lipp ja laulu saatel algas saalis jalakeerutus, mis kestis kuni lahkumistunnini.

Väsinud reisijad jõudsid õnnelikult Jõekäärule pärast keskööd.

J. S—gi

Jõekääru laste suvekodu juhataja Viive Lomax (vasakul) annab Seedrioru juhatajale Kunda Rist'ile kingina üle E. Rubergi ehisnahatöö. Foto: J. Säägi

Kissinger pooldab SALT II kinnitamist teatud tingimustel

WASHINGTON — Ühendriikide endine välisminister dr. Kissinger tähendas senati väliskomisjonis toimunud ülekuulamisel, et ta annaks SALT II kokkuleppele oma kinnituse ainult teatud tingimustel. Nende tingimuste kohaselt peaks president Carteri valitsus tunduvalt suurendama riigikaitsele antud väljaminekuid ning lisama kokkuleppe tekstile juurde mitmeid täiendusi, mida tuleks nimetada „selgitusteks". Kissinger avaldas ka arvamist, et senat peaks tulevikus venelastega läbirääkimistel nõudma, et nendega kokkulepete sõlmimine oleneb sellest kuidas nemad ja nende käsilased rahvusvahelisel rindel käituvad.

Sai vene kindraliks

Okupatsioonivõimude armee koosseisus ülendati hiljuti polkovnik Roomet Kiudma kindral-majoriks. Kas siin tegemist on päris-eestlasega või Venest saabunuga, ei ole teada. Ta täidab okupatsioonivõimude juures Eestis nn. sõjakomissari osa ülesandega, pidada arvet mobilisatsiooni alla kuuluvate meeste üle. Tema käskkirjaga võetakse tänavu arvele noormehed, kes on sündinud 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini 1962. a.

Kindralmajoreist eestlasi on varemgi okupante teenimas, või on erus. Niisuguseks on näiteks kindral-major J. Raudsepp, kes jaanuaris organiseeris matku olematu revolutsioonilahingu ja töökuulsuse paikadesse ning korraldas propagandat sõjalis-patrioodilisel, riigikaitse ja spordi aladel.

Hamiltoni eestlased annavad televisiooni-saateid

Juunikuu alguses avanes Hamiltoni etnilistel gruppidel võimalus kasutada Cable 4 TV saatejaama oma uudiste levitamiseks „Cultural Calender" programmi all. Nimetatud saade on keskvalitsuse poolt finantseeritud ja ei maksa midagi rahvusgruppidele. Eestlaste osas võttis programmi läbiviimise enda õlgadele Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühing Endel Lindaja juhtimisel. Uudiste kogumisel on kaasa aidanud F. Koger ja A. Voode. Uudised, millised tulevad ettekanda kõigil oma jõududega, on senini hästi ja sujuvalt läbi viinud Merike Koger eesti keele osas ja Olav Sepp inglise-keelses programmis. Programm antakse edasi kell 7.30 igal neljapäeval ja tuleb kordamisele kell 8.30 reedel „Cultural Calender" nime all.

Senini on programmis vestluse all olnud Seedrioru areng, viimane Suviharja pidu koos valguspiltidega, kodakondsuse küsimus Nõukogude Vene uue seaduse jõustumisel jne. Eestlased, kes on huvitatud sellele tööle kaasa aitamisest, palutakse teatada E. Lindaja aadressil: 47 Fielding Cresc. Hamilton L8V 2P3 või tel. (416) 283-0038. Saate suhtes oleks soovitav ka saata kirju Mr. Andy Rock, c/o Channel 4, 143 Hester Str. Hamilton, Ont. Viimane on programmi korraldaja ja rahvusgruppide huvi ürituste suhtes annaks võimaluse selle jatkamiseks. Praeguseni on saatega ühinenud peale eestlaste veel lätlased, hiinlased ja filipiinlased.

Vancouveri pensionäride „Lõbus laupäev"

VANCOUVER (VE) — Ootamatult suur arv osavõtjaid tuli 21. juulil Eesti Pensionäride Ühingu igaaastasele „Lõbusale laupäevale" Mäeotsal. Vancouveri aktiivsem eestlaste organisatsioon tõi linnast eemal asuvale Eesti Seltsi maale enam kui 150 inimest.

Rohked ettekanded ja rikas einelaud avasid koosolijate taskud ja peo sissetulek ületas ka kõige optimistlikumad ootused. Kapsad ja viinerid, aasta esimesed vähid ja paljud väiksemadki suupisted, hoolikalt valmistatud perenaiste prouade Puhveli, Rauni, Soltau, Sumbergi ja Tutti poolt, söödi peaaegu viimseni ära.

Peamine ettekanne oli Kusto Pikkeri lavastatud Andres Taali ühevaatuseline jant „Pruut ja lehm".

Laval esinesid Eduard Kurvits, Leida Mäekivi, Augustin Nurmsoo ja lavastaja ise. Kõik on varem esinenud ka Vancouveri teatritruppide lavadel.

Liisa Kann oma ühenaise ettekandes tutvustas ühte vana tuntud kommet: „Kirpudele sauna tegemist". Ajaviiteks mängiti päeval kaarte ja malet.

Kolmapäeval enne pidu oli Mäeotsa toimkonna juhataja hr. Sukmit korraldanud kiire „ekspeditsiooni" Mäeotsale, mille ülesandeks oli muru niitmine ja hoonete ümbruse puhastamine. Tänu paljudele abilistele, oli Mäeotsa laupäevaks nagu säravam kui kunagi enne.

Õhtul mängis tantsuks edukas Eesti Orkester August Valdma juhatusel. Orkester oli kunagi Pensionäride Ühingu isetegevusgrupp. Nüüd on aga terve Vancouveri eestlaskond selle omaks võtnud ja nimi ei passi nagu enam.

Kui bussid ja autod lõpuks Mäeotsa väravast linna poole väljusid, tundsid kõik osavõtjad noortest kuni üheksakümneaastasteni, et oli veedetud meeldiv päev ja õhtu.

W. Mart LAANEMAE

Riin Rivanool

Suveseltsilisi

Nagu külalistega ikka, on suur rõõm nende tulemisest ja suur rõõm nende minemisest, kõik vahepealne on segu mitmesugust ja — käib ka! Sel „vahepealsel" võib aga juhtuda tuhat-ja-üks ootamatut asja, kui tegemist on pisikeste külalistega, kelle aastate arv kümme või alla selle ja igat sammu saadab elumüsteeriumi suur avastamine.

Konna- ja vähjapüük on endiste aastate eeskujul suure au sees amet, ainult et enam ei tarvitse järelvaatajal lausa päästevööga kaldaserval seista, et õhinga sissekukkujaid välja õngitseda, vaid kõik oskavad juba ise ujuda. Pealegi veel hästi ujuda.

Seda oskust jatkub koguni nii paljuks, et kui retke Ontario järve äärde provintsipargi liivaranda teeme, võidakse demonstreerida küll tiritamme nii, et ainult jalad veest väljas või igat sorti ja mitut moodi vigurit. Kui Tõnn järgmisel päeval jälle pargisõiduks võimalusi uurib, mõtleb vanaema healmeelel, et vaata ikka, kuis laps oskab rannailust ja veelaineist lugu pidada! Küsimusele:

„Miks sa just sinna tahad, meil omal vett ja randa küll?" vastab poiss:

„Tahan veel juurde korjata limonaadipudelite kattekorke, tead, neid plekiseid."

Tõesõna, siis tuleb meelde, et küll me ise kah lastena igasugu asju korjasime, olgu siis kivikilde, kompvekipabereid, pudelisilte või muud, meie poisid aga siin tõid koju kotitäiteviisi pudelikatteid ja tegid neist kollektsioone. Selle töö eest võiks Parkidevalitsus neile küll auhinna välja anda pargiranna tasuta koristamise eest.

Mardilt juhtusin küsima linnakoju tagasisõites, et mis talle vanaema juures külasolles kõige enam meeldis (lootes vastust muidugi umbes nii, et lõbus suplemine, toredad mängud, hea söök, palju jäätist, või midagi taolist, mis kõik vanaema süidant rõõmustada võinuks), ent sain vastuseks:

„Kõige toredam oli kinofilm!" Tõsi, käisime ühel õhtul naaberlinnas kinos ja nägime põgenemist Alcatrazist, see varjutas maavõlud ja jäi nähtavasti kõige enam meelde.

Kui siis endisaegade eeskujul oma kallikesed korralikku restorani „buffet-dinnerile" viia tahtsime, tõusis üldine nurin:

„Kõik teised lapsed saavad minna McDonaldisse, miks peame meie minema Holiday Inni..." Saabki siis mindud McDonaldisse junk-foodi ehk rämpsutoitu sööma, sest sealt antakse lastele kaasa veel õhupall, karp ja sõrmus ning juua võib topsiku seest kõrrega nõndamoodi, et see suurt lurinat teeb ja keegi ei pahanda, kuna samamoodi teevad ka teised. Katsu sedasi aga mõnes paremas kohas ja kohe saad vanematelt sellise kurja pilgu osaliseks, et vaju või maa alla. Vanaisa rahakott aga naeratab:

„Õnnistatud olgu McDonald, kus kogu saadaolev menüü maksab viiele vähem kui korralikus kohas ühele," ja vanaisa silub rahakotti ja naeratab ka.

Piimatoomine taluniku juurest on suur rõõm, sest peale vasikate ja lehmade võib seal õues silitada koera ja laudas tervet kassikarja.

Ühel päeval on Tiinale sealsest rikkusest kingitud üks kassipoeg. Selle toob ta süles koju ja vanaema toriseb:

„No mis te sest närukesest! Vaata, milline rääbakas ta on, karvad pulstunud ja kirpe täis..."

„Kirbud, kus need on? Näita!" läheb sellest kogu seltskond toas elavaks ja lastevanemadki nõuavad:

„Ema, sa oled ennegi kirpudest rääkinud ja neid meile näidata lubanud, eriti siis, kui meil koer oli, aga kunagi sa neid ei leidnud. Kus nad on, näita ometi meile kõigile, näita kas või üks mustereksemplargi ära!"

Kass saab läbiotsitud: kaenlaalused ja sabaots, kõrvatagused ja kõhupealne — kõik. Kiisu on küll rääbakas, aga kirpe talt ei leia. Kõigile pettumuseks ei saa vanaema ikkagi ja jälle ei ainsatki kirpu kas või kaugelt vaatamisekski välja tuua. Milline pettumus! Ja kiisu võib Tiina koju oma koerale seltsiks viia.

Kodumaalt saabunud kirja peal leiduvad margid tekitavad küsimuse: „Miks pole eestikeelseid marke?"

Järgneb igasugust: miks? miks? miks? kuni Aadu algatab:

„Kui tuleks siia kolm püssidega venelast, mida teha: kas alla anda või võidelda?" Vestlus läheb ägedaks, vanaemale ei jää suurt sõnaõigust ja lõpptulemus on — võidelda! Aga Aadu on juba niisugune „mees", kes igas asjas aina võitleks ja võistleks, sest nõnda täis sulaselget noorusenergiat on ühe väga erksa inimhakatuse olemus.

Kord on Tõnn leidnud ühe ilusa, särava kivi ja tuleb pärima:

„Vanaema, mis sa arvad, kas selles kivis on kulda? Kui palju see maksaks?" siis nõuab Aadu:

„Tuleb järele vaadata! Kivi peab puruks tegema, siis näeb!"

Kui püssiga-võitlejad, kivipurustajad, pudelikorgikorjajad, konnapüüdjad, kassikallistajad, kaugeleujujad, varbavigastajad ja 1001-uue-ette-võtmise-algatajat läinud on, vajud väsinult esimesele ettejuhtuvale istmele ning paned kergendatult maha vastutusekoorma, ent samas tunned, kui tühjaks ja tühiseks jääb äkitselt elu. Särav suvepäikegi pole enam endine.

Nalja

Noor advokaat istub esimest päeva büroos. Kui esimene külastaja tema kabinetti juhatatakse, haarab ta kiiresti telefonitoru ja kõneleb:

„Oo-terehommikust, härra senaator. Oli aga teie juures eile ilus õhtu, seda ma ei unusta, Hästi, Bobby, küll ma hüppan varsti jälle teie juurest läbi."

Paneb siis toru ära ja küsib: „Mida ma võiksin teie heaks teha?"

„Ei midagi," vastab külastaja. „Mina olen telefonikeskjaamast ja pidin teie aparaadi täna telefonivõrku lülitama."